

Калинник

БРОЈ 4
ЗА 1999. ГОДИНУ

ДОНОСИ:

Сава, епископ шумадијски
ТУЖНА ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА Стр. 5.

Борисав Челиковић
ТЕФТЕР МАНАСТИРА ВОЉАВЧЕ Стр.13.

Негослав Јованчевић
**НАЈВАЖНИЈИ ДОГАЂАЈИ, НАРОЧИТО
ЦРКВЕНИ, ЗА ШЕСТ ВЕКОВА ОД
ПРВОГ ПОМЕНА ЈАГОДИНЕ** Стр.14.

ФОТОГРАФИЈЕ

На насловној страни:
Хор Свети Симеон Бого-
примац из Смедеревске
Паланке; манастир Во-
љавча и детаљ са па-
растоса краљу Петру
Првом, одржаног 16. ав-
густа 1999. године, у
цркви Светог Георгија
на Опленцу

На претпоследњој
страни:

Нова јагодинска црква

На последњој страни:
Портрет Корнелија Стан-
ковића, рад Стевана
Тодоровића, налази се
у Народном музеју у
Београду

Гараши, на Светог Илију ове године: литургија у храму у изградњи

ЗА ИСТИНУ СИ ПОСТРАДАО, РАДУЈ СЕ

Cваки народ, свака култура и свака вера на кугли земаљској има своје празнике, мале и велике, значајне и мање значајне. Али, у сваком случају празници су у животу једне људске заједнице изузетно значајни, неопходни и могу да нам покажу какав однос према животу има и негује та заједница. Покажите ми какве празнике славите и рећи ћу вам какви сте! Много штошта, заиста, можемо да закључимо о једној заједници на основу празника које слави. Јер могући су и празници који у својој основи и у свом садржају имају братоубиство, на пример. Такви празници су могући чак и у народу који је вековима био православан и који још увек претендује на то да се назове православним. И такви празници много тога говоре о онима који их славе. Али, ми смо се, браћо и сестре, и јутрос на Светој литургији и вечерас, сабрали да прославимо један хришћански празник, а празницима у нашој вери припада изузетно место. Они су ти који одређују ритам времена, они су ти који време и његово противца осмишљавају и дају му наду. Јер само противца времена, природно време, је у основи тужан и бесмислен процес. У времену се рађамо, растемо, али у времену исто тако и старимо, копнимо и на крају нестајемо, уступајући место новијим генерацијама. Радост се претвара у жалост. Исти природни закони који нас доносе на свет, са радошћу, и однесе нас са света, у жалости. Али, празници су нешто друго. Они не припадају том природном временском кругу. Они су изнад њега, посебни и издвојени. Сваки онај који је макар једном и макар за мало, осетио радост неког хришћан-

ског празника, сведок је ове констатације – празници представљају испуњење времена, празници представљају пуноћу времена, празници су свет који ће доћи и који већ јесте у Цркви. На празнике се носи најлепша одећа. На празнике су кућне трпезе најбоље. На празнике, макар на тренутак, заборављамо свакидашње животне бриге и живот постаје празник. Празници припадају Царству Небеском и зато су радосни, јер ће и Царство Небеско бити и већ јесте радост и мир у Духу Светоме.

Разлог нашем вечерашњем сабрању је – празник. Данас прослављамо рођење и то 2000-годишњицу рођења Св. Јована, Пророка, Претече и Крститеља Господњег, највећег од жене рођеног, како то каже сам Спаситељ, чиме уздиже и поставља Св. Јована на сасвим изузетно место. Тамо где је Господ, тамо су увек и Св. Јован и Пресвета Богородица, као заступници и молитвеници целог рода људског пред Вајсеслим Господом.

Најподробније информације о личности и проповеди Св. Јована нам дају сама јеванђеља, јер један значајни део њихов говори о Светом Јовану, и то како о његовој проповеди, тако и о догађајима везаним за његов живот и његову мученичку смрт. Задржимо се, вечерас, само на двема централним карактеристикама проповеди и живота Св. Јована, а то су – његов позив на покајање и његова борба за моралну чистоту заједнице у којој је живео.

Покајање је почетак, али и трајна особина хришћанског живота. И Св. Јован, а и сам Господ су своје проповеди почели позивом на покајање. „Покајте се јер се приближило Царство Небеско.“ Промена

ума, преумљење, промена пре свега, животних циљева је суштина покајања. Дакле, није у питању само наше жаљење и кајање због појединих наших лоших радњи. Не. Покајање је много дубљи процес, који обухвата и прожима целокупног човека – процес који га мења и усмерава ка сасвим другачијим животним циљевима од оних које је имао раније. Покајање је преобрађај старог човека у новог. Оно је прелаз из смрти у живот, прелаз из бесмислености у смисленост човека и његовог живота. Али, за покајање су потребне, како то каже владика Николај, две храбrosti, јер покајање је одлика јунака, а само се кукавица плаши да преиспита и процени свој живот. Прва храброст потребна за покајање је управо та – да човек буде спреман да критички и без самосажаљења процени свој досадашњи живот. И у томе је човек покајања велики, што може јасно и одлучно да каже себи и пред другима – нисам био у праву, пут којим сам ишао није пут него стрампутица. Јер, Господ жели храбре људе и храбре народе, који су, и ако склизну са правог пута, спремни да ту своју грешку исповеде јавно и јасно. А само кукавице говоре – шта можемо, такво је било време, понашајмо се као да се ништа није додатило.

Али, за хришћански живот ова храброст није довољна. Још је једна, можда и већа, потребна. А то је, да се крене новим путем. Хришћанин је нови човек, који не само да је напустио старо, већ је и кренуо новим путем. Из тог разлога се и проповед Св. Јована не састоји само у речима – покајте се, јер онда остаје могућност за питање – зашто, шта нам ти то боље нудиш? – већ се позив

наставља речима – приближило се Царство Небеско. Оно је то боље. Царство Небеско је смисао и циљ нашег живота. Оно је вредност пред којом су све остале другоразредне, а Царство је Небеско међу нама. Ми сами нашим животима, нашим ставовима и радњама, ства-рамо већ сада или рај или пакао међу нама и око нас. Ако нам, у овом тренутку, наше окружење много више личи на пакао него на рај, онда нам остаје констатација да смо за то ми сами одговорни. Хришћани граде рај, а они други ништа друго до пакла и не могу да изграде.

Друга карактеристика живота Св. Јована је његова борба за моралну чистоту заједнице у којој је живео. Храброст Св. Јована да јавно

каже и то ником другом, до самог владару те земље, да се не може оженити својом снахом, да је то морално недопустиво, коштала га је живота. Али, то је питање и то је проблем који све људске генерације непрестано и изнова постављају – рећи, па макар и главу изгубити, или ћутати. Браћо и сестре, државе и друштва у прошлости, ма колико их ми идеализовали, дакле ни наши преци чак и у „златном“ периоду средњевековне српске државе, нису били мање грешни од нас. И онда је било крађа, разбојништава, братоубистава и оцеубистава у свим друштвеним слојевима, али то никада није сматрано нормалним стањем и о томе се није ћутало. Морална наказност је

карактеристика присутна у целој људској историји и од ње могу да оболе сви – од владара до последњег житеља, она може да захвати и шире друштвене слојеве, али то није нормална и пожељна појава. У томе се ми и наши преци разликујемо. Ако ми ћутањем покривамо грехе једни другима, онда и не заслужујемо больу судбину од ове која нас је снашла. Рећи, па макар и главе коштало, је поново особина храбрих, односно хришћана, какви би они требало да буду. Рећи, па макар и самом владару, како је то учинио Св. Јован да у овом свету ипак није све дозвољено, да овај свет није џунгла и да у овом свету не могу да владају закони џунгле, јесте задатак хришћана и јесте задатак Цркве Христове, ма колико то коштало. Рећи или ћутати је у суштини лажна дилема, дилема коју кукавице и користољупци намећу. Људску историју покрећу борци за истину. Они остају упамћени, они се узимају као пример, а они други нестају као да никада нису постојали. Зато се у тропару Св. Јовану и каже – за Истину си пострадао, радуј се.

Браћо и сестре, 2000 година је протекло од рођења овог борца за Истину. Ход и протицање времена ништа нису умањили његову славу којом га је сам Господ овенчао, напротив ход времена само додаје његовој слави. И сви ми који молитвено призивамо његово заступништво пред Господом се тиме осећамо као људи који поштују и цене особине које красе његову личност – неустрашивост у борби за моралну чистоту и непоколебљивост у указивању да је Исус Христос, обећани Месија, који је дошао и који ће опет доћи. Амин.

Протојакон Зоран Крстић

(Беседа на Ивањдан 1999. године, у Саборном крагујевачком храму)

Свети Јован Крститељ

ПРОСЛАВА РОЂЕЊА СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА У ШУМАДИЈСКОЈ ЕПАРХИЈИ

Како у последњој години пред највећи хришћански и цивилизациски јубилеј, две хиљаде година од рођења Господа Исуса Христа, падају такође велике и значајне годишњице – два миленијума од Благовести и од рођења Св. Јована, Пророка, Претече и Крститеља, ови опредељујући догађаји за наше спасење, у Шумадијској епархији достојно су прослављени. Седмог дана јула, када по новом календару Православна црква прославља, празнује и сећа се рођења Св. Јована, у темнићком селу Орашје, са врло богатим црквеним животом и храмом из времена краља Милутина, у славу највећег међу пророцима, Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава са свим архијерејским намесницима (protoјерејима–ставрофорима Миодрагом Бошњаковићем, Живорадом Јаковљевићем, Драгославом Степковићем, Радосавом Мијатовићем, protoјерејима Милошем Вукојевићем, Драгољубом Ракићем, Љубисавом Ковачевићем, Миладином Михаиловићем, протонамесником Милен-

ком Дидићем), са протојаконом Зораном Крстићем, уз прислуживање више чтечева и учешће Свештеничког хора из Крагујевца под управом ћакона Владимира Руменића, служио је литургију. Учесници су били и многоbrojni побожни Темнићани.

Након литургије, опхода око храма и резања славског колача, епископ Сава је беседио, најпре о пророцима који су најавили долазак Месије и о воли Господњој, израженој преко Великог анђела, да дође до зачећа Св. Јована Крститеља и Господа Исуса Христа.

После свете литургије, у разговорима архијереја, свештеника и верника, мислило се и говорило о великом јубилеју, о унапређењу црквеног живота у Темнићу и Епархији. У пратњи свештенства и гостију, Преосвећени владика Г. др Сава посетио је овог ивањданског поподнева храмове у суседним селима Суваји, Избеници и Бачини, који сведоче богату веру Темнићана.

Н. Ј.

ЦРКВА СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА У ОРАШЈУ

Nзвори нису потврдили предање да је манастир у Орашју задужбина краља Милутина. Ово предање је било врло живо у XIX веку, када је црква у Орашју више пута обнављана. Тада је изнад јужних врата на црној плочи написано: Сей храмъ воздиже серблем краль Милутинъ. А приликом последњег живописања, између 1867. и 1869, портрет краља Милутина, у првој зони западног зида, где традиционално стоје ктиторске композиције, сигниран је: Сти Милутинъ краль сербски владашет 1279 до 1321 по Хру. Закључујући да не постоје елементи за тачније датирање, В. Кораћ и Н. Петровић износе претпоставку да је вероватно

манастир подигнут за време Турака, можда на темељима старије грађевине.¹

У турском попису из 1516. године (Крушевачки дефтер № 55), убележено је у селу Орашју пет манастира. Поред Св. Јована, идентификују се још два, Св. Ђорђа и Богородичин.² Заиста, у овом делу Темнића велика је густина остатака хришћанских богољубља.³ Наш манастир турски пописивачи лоцирају код мезре Орашје (нахија Загрлате). За село Орашје стоји ознака да је коришћено као сејалиште. У Св. Јовану су 1536. живела два монаха, остварујући приход од 77 акчи (Крушевачки дефтер № 179). И два наредна пописа, 1575/76. и 1584. знају за два монаха, али

тада је приход достигао 450 акчи. У поседу манастира био је и један рибњак на Морави (Крушевачки дефтери № 567, № 299, № 95).⁴

„По патријарху Арсенију“, дакле после Велике сеобе, разрушили су га Турци, како обавештава натпис из времена живописања (XIX век). Из суседног манастира Витеонице тада су избегла два монаха, игуман Висарион и Стефан, и то заједно са Раваничанима.⁵ Исти натпис бележи да је храм у Орашју обновљен 1797. То је дело братства манастира Каленића, чији ће метох остати до претварања у парохијску цркву.⁶

У цркви Св. Јована у Орашју током Карађорђевог ослободилачког рата било је

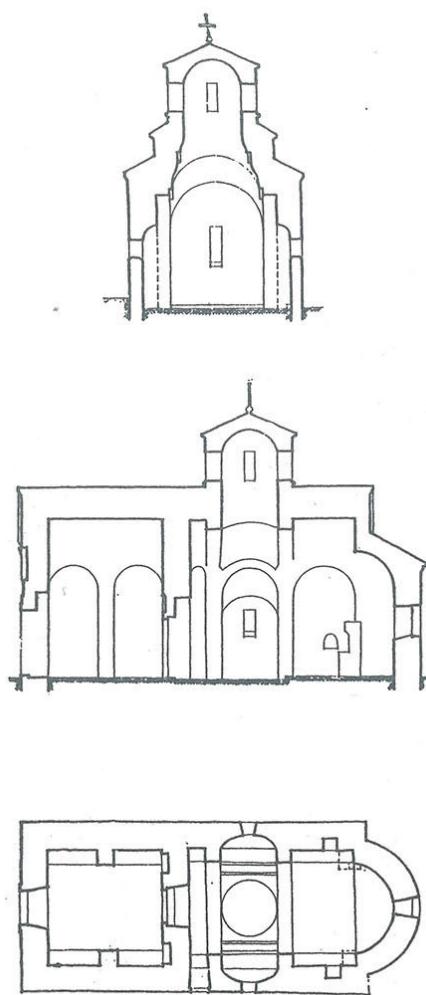
прихватилиште за рањенике.⁷ Због тога је после пропасти Устанка разорена и попаљена од Турака.⁸ Међутим, већ 1815, на почетку Другог устанка, живи је и пред њом поп Огњен народу чита писмо у коме се тражи напад на Турке.⁹

Из Вујићевог путописа види се да је 1826. ово мирска црква са свештеником Радованом Васиљевићем. У натпису који је тада постојао каже се да је кнез Јефта из Обрежа патосао манастир и откупиво двери. Већ је била живописана.¹⁰ На месту где је био натпис који је видео Јоаким Вујић, данас стоји други, који говори да је од 1867. до 1869. наново прекривена сликама, које нису у фреско техници. Овај живопис сачуван је до данас.

Наговештај да се испод слика из шесте деценије XIX века крију други живописани слојеви, није до данас проverаван, мада је врло индикативан: „Пошто је грађевина била често оправљана могло би се претпоставити да испод данашњег слоја постоји старији живопис, који се и примећује на известним оштећеним местима. Нарочито се у северној конхи испод танког слоја данашњег слоја опажају старије слике, које такође нису рађене фреско техником. Међутим, на једном месту где је опао малтер на североисточном пиластру поткуполног простора примећује се црвена бордур старијег живописа.“¹¹

Припата је из времена Обреновића. Звоник, који сада чини целину са храмом, дозидан је 1956, и освећен 1957. од првог епископа шумадијског Валеријана. Обимнија обнова спољашњег дела цркве вршена је 1977, док је 1986. препокривена бакром. Изнад западног портала данас се налази мозаички лик Св. Јована, рад М. Младеновића из 1992.¹²

Натпис на једном споменику источно од цркве говори о свештеницима који су током XIX века служили у Орашју: „Спомен свештеника цркве орашке 19-га века. Серавим, Данил, Симеон, Максим до 1812. го. Матеа Ђорђевић до 1822. го. Радован Својнац до

Црква у Орашју,
основа и пресеци

1836. го. поп Матић до 1844. го. Георгије поп Петар Петровић до 1859. год. Павле Катунац до 1863. год. Тимотије Мар из Баничине који оваи спомен подиже братству и себи до 1900. год.“¹³

Парохијски дом подигао је 1968. прота Михаило Дашић. Стара црквена кућа претворена је у салу за народ 1994, у време свештеника Петра Пантића, који је 1993. на парохији у Орашју наследио свога оца, протојереја Славољуба Пантића, пароха орашког од 1972. У Орашје 1994. године долази данашњи свештеник, јерей Братислав Петровић. Ова парохија, у чијем саставу су још Избеница (храм Покрова Пресвете Богородице), Суваја (храм Вазнесења Господњег) и Церница, године 1998. имала је укупно 572 православна дома.¹⁴

„Грађевина је једнобродна са широком полуокружном ап-

сидом на истоку, куполом над централним делом и пространим нартексом на западу. Купола је на пандатифима, изнутра кружна, споља осмострана. Стоји на ниском кубичном постолју. Унутрашња ивица куполе тангира источни и западни лук, који је носе. Пошто је пречник куполе знатно краћи од ширине брода цркве, прелаз од бочних поткуполних лукова у тамбур изведен је помоћу два плитка прислоњена лука и два неправилна испада. Кубе је споља у новије време преправљено, изнутра се те преправке не могу констатовати тако да је вероватно из времена када је подигнута црква. У ширини северног и јужног поткуполног лука постоје плитке сегментне нише утопљене у масу зида. Како конструкција кубета, тако и постојање двеју бочних конхи уrudиментираном облику, претстављају далеку традицију моравске школе. Олтарски је део сразмерно веома простран. Нартекс је такође засведен полуобличастим спољом, који се ослања на два прислоњена лука на северној и јужној страни. На западном зиду наоса, на висини бојеног сокла, опао је на једном месту малтер и открио грилј једног лонца за акустику. Куцањем по зидовима утврђено је да овакви лонци вероватно постоје на још неколико места у поткуполном простору, отприлике на истој висини. Спољне фасаде су веома једноставне.¹⁵

За живопис у Орашју Предраг Пајкић каже да је рађен у барокном духу са традиционалним поствизантијским елементима: „Истиче се доста оштрим цртежом и грубом моделацијом фигура и ликова. Начин компоновања је невешт и доста наиван. Колорит је веома контрастан и у гами преовладавају хладни плави и сиви тонови.“¹⁶

„Иконостас је из друге половине XIX века. Оквир је дрворезбарен са бильним и геометријским орнаментима. Распоред икона је следећи: у зони парапетних плоча насликан је праотац Мојсије и Аврамово гостолубље. У првој зони

су арханђео Михаило на северним дверима, Богородица Одигитрија, Христос Пантократор и Свети Јован Претеча на престоним иконама и Благовести на царским дверима. У другој зони су иконе великих празника: Рођење Христово, Сретење, Богојављење, Тајна вечера, Преображење Христово, Васкрсење и Вазнесење. Сасвим на врху иконостаса је велики крст са сликаним Распетјем. Иконе се доликују значајним уметничким квалитетима и одају руку неког од бОльих сликара свог времена. Цртеж је доста добар, са нежним колоритом у којем преовладавају благи тонови и игра светло-тамних површина. Моделација ликова је суптилна, изрази лица, а посебно

крупних очију су сугестивни. Иконе су кораћене у темпера техником и доста су добро очуване.¹⁶

Н. Јованчевић

Напомене:

1. Археолошки споменици и налазишта у Србији II, Централна Србија, Београд 1956, 146.
2. О. Зиројевић, Цркве и манастири на подручју Пећке патријаршије до 1683, Београд 1984, 249
3. Археолошки споменици и налазишта II, 192–193.
4. О. Зиројевић, Цркве и манастири, 157
5. Рајко Л. Веселиновић, Срби у Великом рату 1683–1699, Историја српског народа III/1, Београд 1994, 545.

6. Милан Ђ. Милићевић, *Манастир Каленић*, Београд 1897, 12.

7. Летопис храма Св. Јована у Орашју, приредио Драгослав Степковић

8. Ј. Вујић, *Путешествије по Сербији I*, Београд 1901, 137

9. *Летопис*

10. Ј. Вујић, *Путешествије I*, 137

11. Археолошки споменици и налазишта II, 146

12. *Летопис*

13. Исто; *Шематизам шумадијске епархије за 1998*, Крагујевац 1999, 139

14. Археолошки споменици и налазишта II, 146.

15. Предраг Пајкић, *Манастири који су сада парохијске цркве*, Шематизам Шумадијске епархије 1947–1997, Крагујевац 1997, 238–239

16. Исто, 239.

Навршило се педесет година од одузимања матичних књига рођених (крштених), венчаних и умрлих од Српске православне цркве

ТУЖНА ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА

вих дана навршило се педесет година од одузимања Матичних књига рођених (крштених), венчаних и умрлих од Српске православне цркве у тадашњој Југославији.

Матичне књиге код Срба први је увео, 1. јануара 1727. године, митрополит карловачки Мојсије Петровић (1713–1730) на територији Карловачке митрополије.¹ Уз штампане протоколе митрополит је доставио парохијском свештенству и детаљна упутства за вођење истих.

У Црној Гори матичне књиге увео је митрополит црногорски Петар I Петровић – Његош (1784–1830), а у Србији су Матичне књиге уведене по наређењу Правитељствујушчег совјета 3. јула 1810. године. Свештенству је наређено да „имају пописати све душе и држати тефтер живих, умрлих и венчаних, и о том отврт да дају намеснику митрополитском иже в Белградје“. Из ове

одлуке Совјета види се да је том приликом устројен и домовник (анаграф), који су, поред Матичних књига, парохијски свештеници, такође, морали најуређније водити. Тако је то било све до 1949. године. Црква је чуvalа и сачувала матице и водила рачуна о њима као светињи. Ништа се у њима није смело дописивати, прецртавати или брисати. За све промене у Матичним књигама надлежан је у Српској православној цркви Епархијски црквени суд. Само по његовој дозволи уносе се промене, али се никад ништа у њима не брише.

После Другог светског рата, 1946. године, донет је Основни закон о државним матицама. По том закону, Матичне књиге вођене од парохијског свештенства имале су до 9. маја 1946. године карактер јавноправних књига и исправа. Државна администрација у исто време је донела одлуку да се све парохијске матице за

последњих сто година имају преписати. О одузимању Матичних књига није било, дакле, ни говора. Свети архијерјски синод упутио је свештенство да и даље, после закључења Матичних књига, 9. маја 1946. године, имају наставити са вођењем књига, јер оне и даље остају у власништву Српске православне цркве. Међутим, поједини месни одбори почели су на своју руку да одузимају парохијске Матичне књиге. Тек на интервенцију Светог архијерејског синода књиге су враћене. У неким местима отпочело се са преписивањем књига у парохијским канцеларијама. Синод је упутио епархијске архијереје да ово питање решавају директно са грађанским властима.² Будући да су наше Матичне књиге у старини биле писане на црквенословенском језику, који преписивачи нису разумели, убрзо се престало са преписивањем књига.

Држава је нашла излаз у томе што је 5. јануара 1949.

године донела Закон о изменама и допунама закона о државним матичним књигама. Закон је својим 3. чланом забранио парохијском свештенству, да у нашим, црквеним књигама, уноси нове или накнадне уписе после 9. маја 1946. године. За оне свештенике који то учине предвиђена је казна од 10.000 динара или поправни рад од три месеца. Чак је предвиђено и одузимање Матичних књига од парохијског свештенства. Свети синод је био присиљен да препоручи свештенству увођење нових матичних књига у духу постојеће праксе у Српској православној цркви.³

Држећи се погрешно члана 3. Закона о изменама и допунама закона о државним матичним књигама, „народне власти“ почеле су да одузимају од свештеника не само најстарије Матичне књиге већ и домовнике (анаграфе), печате и белешке парохијског свештенства.⁴ Свети архијерејски синод је указивао у виду протеста Државној верској комисији да је овај поступак потпуно незаконит.

Матичне књиге одузете су и у Војводини и поред тога што тамо Матичне књиге од 1895. године нису имале јавноправни карактер. Циљ је био очевидан. Укинути „установу парохијских матица као основну организацију црквену“.⁵ У епархијама Рашко-призренској, Дабробосанској и Зворничко-тузланској отишло се још даље. Месне власти забраниле су парохијском свештенству да уопште води Матичне књиге после 9. маја 1946. Свештеницима је поверљивим државним расписом забрањено да приликом издавања извода из Матичних књига наплаћују црквену таксу. Свети синод је противствовао против свих ових насталаја, али по правилу никада није добијао одговор.

Свети архијерејски сабор и Синод непрестано су тражили да се Цркви врате матичне књиге које су тобож преузете ради преписивања. На тражење Светог архијерејског синода 18. марта 1968. године

да се књиге врате, Савезна комисија за верска питања у свом акту од 4. јуна 1969. године одговорила је, између остalog, да су „у 1949. години све остале матичне књиге одузете од СПЦ и од свих верских заједница у СФРЈ, ради преписивања, с тим да се преписивање изврши до 30. XII 1950. године“.⁶ Међутим, у даљем тексту истог акта се каже, да „матичне књиге које су вођене до 9. маја 1946. године као и изводи из тих књига и уверења која се издају на основу тих матичних књига, имају доказну снагу јавних исправа и да изводе и уверења из тих матичних књига издају надлежни матичари... те према томе не постоји никаква могућност да се одузете матичне књиге врате у власништво Српској православној цркви, нити пак другим верским заједницама од којих су такве књиге одузете“.⁷

Свети архијерејски синод је констатовао да је оваква аргументација неодржива, а што се види из следећег:

„Пре свега Закон о матичним књигама није прогласио црквене матичне књиге јавним исправама, него прописује да изводи из тих књига имају доказну снагу јавних исправа.

Ако је Закон прогласио црквене матичне књиге за јавне исправе, онда је неразумљив навод да су те књиге негде враћене, негде се враћају, а негде се не могу вратити, јер су проглашене за јавне исправе! Ваљда све матичне књиге имају исто својство и треба да имају исту судбину.

У члану 147. Устава СФРЈ јасно је прописано да „сви прописи и други општи акти морају бити у сагласности са Уставом Југославије“, а у члану 148. истог Устава да „републички закон мора бити у сагласности са савезним законом“. Поред тога, написано је и да „сви остали прописи и други општи акти које доносе државни органи, морају бити у сагласности са законом“.⁸

Из одговора Савезне комисије за верска питања од 4. јуна 1969. године види се да је

наше Матичне књиге требало преписати до 31. децембра 1950, а то није урађено ни данас, после пуних педесет година.

Српска православна црква брижно је чувала своје Матичне књиге од дана њиховог увођења па све до 1949. године. Шта се догодило за ових педесет година са црквеним Матичним књигама? Многе су уништене. Нарочито оне које су дошли у руке муслимана и хрватских „месних канцеларија“. Многе су књиге коришћене, и то оне најстарије, за потпаливање пећи у „месним канцеларијама“. У другим књигама вршена су прецртавања, дописивања и брисања. Неке од њих нашле су места на прашњавим таванима, а добар део је потпуно уништен у току недавног рата. Захтеви Светог архијерејског сабора, да се Српској православној цркви, поред имовине, врате и Матичне књиге, упућивани су држави сваке године и у последњој деценији, али су све до данас остали без одговора.

Одузимањем коренитог иметка Српске православне цркве, задужбина и Матичних књига, учињена је Српској православној цркви велика неправда и огромна штета, штета која се не може надокнадити.

Сава, епископ шумадијски

Напомене:

1. Рад. М. Грујић, *Први кораци увађању црквених матица код Срба*, Гласник историјског друштва у Новом Саду, VII, Нови Сад 1934, 327.
2. Синбр. 994/ зап. 197 из 1947.
3. Синбр. 243/ зап. 4 од 18. фебруара 1949.
4. Синбр. 751/ зап. 163 из 1949.
5. Синбр. 1469/ зап. 363 од 7. V/ 24. IV. 1949.
6. Синбр. 1875/ зап. 311 од 12. маја 1970.
7. Исто
8. Исто.

Освећена капела Светог првомученика и архиђакона Стефана у манастиру Никоље Рудничко

МОЛИМО СЕ ДА ГОСПОД УСТАНЕ У НАШУ ПОМОЋ

Дугогодишњи самопрегоран рад монахиња свете обитељи манастира Никоља на обнови и уређењу, множен је, уз непрекидне молитве, ових летњих дана, јер требало је превладати последице великог невремена и истовремено привести крају радове на изградњи зимске капеле у новом конаку, чије је освећење заказано на празник Преноса моштију Св. првомученика и архиђакона Стефана.

Молитвене свечаности у овој рудничкој светињи, која је до доласка садашњег сестринства била запуштена, почеле су бденијем које је са подручним свештенством служио Преосвећени епископ шумадијски Г. др Сава 14. августа увече.

У недељу, 15. августа, на дан када се Црква сећа Преноса моштију Св. архиђакона Стефана, најпре је Његово преосвештенство епископ Г. др Сава служио велико освећење храма. Овај чин за многе учеснике био је врло узбудљив и величанствен јер им је био потпуно близак зато што се могао непосредно пратити преко ниског иконостаса. Током освећења и свете архијерејске литургије Преосвећеном владици Г. Сави саслушивали суprotoјереји Милош Вукојевић, Радован Чанчаревић, Драгољуб Ракић, Миладин Михаиловић и ђакон Владијир Руменић. Током литургије настојатељица манастира Никоље монахиња Евдокија одликована је чином игуманије, док је ђакон Миломир Васиљевић рукоположен у чин презвитера, а студент теологије Небојша Стевић у чин ђакона. И велико освећење храма, као и рукоположење и одликовање

верници ретко имају прилике да прате, тако да је ова недеља у Никољу за сваког учесника била посебан молитвени доживљај.

Након резања првог славског колача нове капеле Св. првомученика и архиђакона

„Манастир Св. Стефана код села Блазнаве у рудничкој нахији данас не постоји. Можда се може довести у везу са некадашњом Блажином црквом у овом селу (Дробњаковић, *Јасеница*, 279), али и са другим црквеним грађевинама на широм подручју око Блазнаве.

Године 1476/78. у овом манастиру уписана су два калуђера (Смедеревски дефтер № 16), око 1516. само један, његова годишња давања износила су 87 акчи (Смедеревски дефтер № 1007). Почетком треће деценије XVI века, уписан је, будући да је дефтер сумарни, само приход од манастира у износу од 120 акчи (Смедеревски дефтер № 135). Пред крај исте деценије овде обрађује виноград неки хришћанин из Рудника, за узврат плаћа 200 акчи годишње (Смедеревски дефтер № 978). То би говорило о напуштању манастира од стране монаха. И у каснијим пописима – а по следњи припада времену Мурата III – убележен је само приход од шире у износу 225 односно 200 акчи годишње (Смедеревски дефтери № MXT 629, № 316, № 517, № 184, № MXT 613).“

Олга Зиројевић, *Цркве и манастири на подручју Пећке патријаршије до 1683.* Београд 1984.

Стефана, епископ Г. др Сава, објаснио је да је капела пос-

већена овом дивном светитељу, јер је недалеко од Никоља постојао манастир Св. архиђакона Стефана, један од седамдесет–осамдесет, колико их је било у рудничком крају. До освећења никольске капеле у Шумадијској епархији није било храма који је посвећен Св. архиђакону Стефану.

„Док су Светог Стефана каменовали, он је видео отворена небеса и видео је Господа Исуса Христа како стоји поред Оца Свог Небеског и моли се за њега. И ми се овог момента молимо архиђакону Стефану да се помоли Господу Исусу Христу, јер он њему ближе стоји, да Господ устане, да устане Господ у нашу помоћ и да се моли Оцу Свом Небеском за многострадални српски народ.“ Ове речи епископа шумадијског Саве присутни су пажљиво саслушали.

Током архијерејске проповеди посебно место су добили и добри људи, који помажу манастире. „Због њих сунце сија, кад се сусретнемо са њима ми од тог сусрета живимо по неколико дана и видимо и осећамо њихове испружене руке.“ Овом приликом Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава за великог добротвора манастира Никоља прогласио је г. Борисава Јелића из Смедеревске Паланке, који већ дugo помаже многе наше цркве и манастире. Више предузета и појединача који помогоше подизање новог конака и капеле манастира Никоља одликовани су архијерејским граматама. На све њих епископ је призвао благослов да Господ обнови прав дух, дух владаљачки, дух царски у свим душама и срцима, и да у нашим

срцима све буде право, да не буде ничег што је клизаво у нашем животу, да немамо чега да се постидимо у незалазни дан Царства Христовог.

Новорукоположене свештенике епископ је поучио да

буду одушевљени служитељи олтара Божијег, да се угледају на Св. Григорија Ниског, који је горео лъбављу – онај ко не гори, тај не може ни друге запалити, ко је хладан све ће заледити око себе.

Нови иконостас у капели Св. првомученика и архијакона Стефана манастира Никоља рад је крагујевачког мајстора Милована Бекоње, док ће фреске бити дело београдског атељеа Минић.

Свети Илија - храмовна слава цркве у изградњи у Гарашима

НЕКА СВЕТИ ИЛИЈА ОТВОРИ НЕБЕСА НАД СРБИМА

Обећање епископа шумадијског Саве од прошле јесени, када је освећен темељ храма Св. пророка Илије у Гарашима, да ће на празник храмовног патрона поново богослужити у Гарашима, одржано је, тако да је 2. августа у овом подбукљском селу било велико молитвено собрање. А и обећање Гарашана испуњено је: њихов храм врло добро напредује, па је реално очекивати да ће бити завршен наредне године у част две хиљаде година од рођења Господа Исуса Христа.

Током архијерејске литургије, коју је Преосвећени владика Г. др Сава служио са свештенством Орашачког архијерејског намесништва, уз учешће свештеничког хора из Крагујевца, шумадијски архијереј је поучио народ примером Св. Илије: „Неки теолошки писци кажу да су Св. Илија и Св. Мојсеј, који су на Тавору видели Бога, били страх и трепет за изабрани народ. Као Св. Илија не би био страх и трепет, када је он за време цара Ахава затворио небо три године и шест месеци, и није било дажда. Била су суха небеса и људи су умирали од глади, али Бог је отворио небеса на молитву Св. пророка Илије. Када би пророци Св. Илија и Св. Мојсеј били са нама телесно (духовно јесу са нама) они би нам рекли, изујте обућу своју са ногу јер место на којем стојите је свето. Овај део наше

епархије спада у најсветији део земље Србије јер је недалеко одвде рођена слобода. Ми се окуписмо данас да замолимо Св. Илију, да отвори небеса која су над српским народом затворена не три године и шест месеци, него скоро десет година. Разделише ризу наше земље на комаде, начинише велико зло. Ко хоће за мном да иде нека узме крст свој и нека пође – каже Господ. И Господ од свих хришћана свог времена тражи да испоштују све Његове заповести, па и ону најмању која се у Јеванђељу назива јотом. И ко изврши и једно слово из Јеванђеља назваће се у Царству Божијем највећи, а ко не изврши то једно слово назваће се најмањим у Царству Господа нашег Исуса Христа за које се припремамо док смо овде на земљи, док смо грађани земаљских држава, да постанемо једног дана грађани Небеског Царства. Оно што је Св. Илија био – земаљски анђео а небески човек, то је и наш циљ, да и ми постанемо небески људи. Циљ зидања овог светог храма је да сви овде у Гарашима имате небо на земљи.“

Његово преосвештенство епископ Г. др Сава подсетио је присутне да се и писац чувеног Начертанија, пореклом из Гараша, звао Илија. „Ми се данас у овоме светом храму, на овој првој архијерејској литургији сећамо свих заслужних синова овог села. Не само научника,

нега и наших сељака, од којих потиче све што је најбоље у нашој историји. Најздравије је увек било село и ми и данас желимо да село буде здраво, честито, да се угледа на Св. Илију који је био врло ревностан у чувању праве вере. Молимо се да ово село пре свега буде пуно омладине, да се ова школа никада не затвори, да се ниједан дом у Гарашима не затвори по греховима нашим, да се што мање убијају нерођена деца... Нека је срећна данашња слава овоме селу и свима онима који се труде на подизању овог светог храма. Велико дело чините у тешким и немогућим временима, али на тај начин се испуњава реч Божија, да има време рушењу и има време зидању. Док се на Косову руше наши православни храмови, овде се зидају нови, изгледа да Господ допуњава и попуњава број оних који се спасавају... Ми желимо вама све најбоље у вашим животима, да Господ благослови вас и вашу децу, да се увек окупљате око цркве ваше, нарочито недељама и празницима, који нису установљени да будемо празни од послова, него да се тих дана испунимо молитвом, да се вратимо кући са Богом у срцу, са Богом у души. Тада ћемо много лакше путовати кроз овај живот. Васпитавајте децу од малених ногу да постоји Бог, да се Бога боје, да се људи стиде, храните децу

не само земаљским хлебом, он је привремен, храните га крвљу и телом Господа Исуса Христа и његовом вечном науком која је слађа од меда.“

Нарочиту захвалност владика Сава је изразио г. Љубиши Димитријевић, који пред-

води послове на подизању гарашке цркве и господину Бошку Плећевићу, домаћину прве храмовне славе, јер све што чине раде у славу Божију и на народну корист. Потврда свега тога је и у чињеници да је Св. Илију у Гарашима славило

више од хиљаду верника, који су имали прилику да присуствују и приредби у част славних прошлих дана, коју су припремили угледни драмски уметници.

Н. Ј.

ВИДОВДАНСКЕ СВЕЧАНОСТИ У БЕЛОШЕВЦУ

Храм Светог кнеза Лазара у крагујевачком насељу Белошевац почeo је да се гради 1989. године, када је српски народ обележавао 600-годишњицу Косовског боја. Освећен је прошле године. Ове године на Видовдан, храм је прославио своју другу славу и том приликом је свету литургију служио епископ шумадијски Господин др Сава, уз саслужење четворице свештеника и два ђакона. На литур-

гији певао је Хор крагујевачких свештеника, којим је дириговао ђакон Владимир Руменић

У току литургије присутном народу се обратио Преосвећени епископ Сава. У надахнутој беседи, Преосвећени је нагласио да је борба српског народа увек била „за Крст часни и слободу златну – хришћанску“, јер слобода без крста није слобода. Ова истина поткрепљена је речима Светог апостола Павла: Стојте

браћо у слободи којом вас Христос ослободи... Говорећи о страдањима епископ Сава је рекао да страдања бивају по Божјем допуштењу и да је грех узрок лјудским патњама. А греха данас има много у српском народу.

После опхода око храма Преосвећени епископ Сава је, испред храма, пререзао славски колач. Потом је благосиљао вернике.

Д. М. С.

Видовдански наступ паланачког хора „Свети Симеон Богопримац“

ПОШТА ЖРТВАМА ПОСЛЕДЊЕГ РАТА

У Преображенском храму у Смедеревској Паланци на Видовдан ове године наступио је месни црквени хор са програмом којим је одата пошта невино пострадалим жртвама најновијег рата. Уз велики број верних, учесник ове духовне приредбе био је и Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава. Дошли су и представници градске власти и чланови црквених хорова из других места Шумадијске епархије.

Паланачки хор „Свети Симеон Богопримац“ чине средњошколци, студенти, инжењери, лекари, свештеници и тренутно је један од најактивнијих хорова у Епархији. Диригент је г. Александар Митровић, који је за почетак

видовданског програма одабрао молитве вечерњег богослужења Свете тихиј и Ниње отпуштајеши. Ова последња за хор Преображенске цркве има велики значај, јер је изговара, примивши малог Господа на руке, Св. Симеон Богопримац, који је њихов патрон. Отпевана је и стихара на Господи возвах – О како безаконоје сонмишче, на Велики петак.

Опело Стевана Христића било је у средишту програма, јер био је Видовдан и певало се свима који пострадаше невини у време бомбардовања наше земље. Композиције Свјати Боже, Њест свјат, Житејскоје море, Со свјатими уокој, Дуси души, Бога чоловјеком и Вечнаја памјат из-

ведене су врло молитвено и у потпуности су одсликавале духовно стање многих учесника приредбе.

Мокрањчев Канон евхаристије, Хвалите и благородна молитва Тебе Бога хвалимо изведене су у завршници овог веома торжественог собрања у паланачком храму.

Током сусрета са диригентом и члановима хора, епископ Г. др Сава упутио је свима честитке за велико духовно задовољство које су свима приредили ове вечери. Истакао је да је чуо композиције које су тешке за певање и ретко се изводе.

protojerej
Драгослав А. Сенић

УСПЕШАН РАД ЛЕТЊЕ ШКОЛЕ ЦРКВЕНОГ ПОЈАЊА „КОРНЕЛИЈУ У СПОМЕН“

У три епархије Српске православне цркве – Сремској (Сремски Карловци), Шумадијској (Топола, Аранђеловац, манастир Јошаница) и Будимској (Сентандреја, Будимпешта – Текелијанум) – већ седам година водимо рад летњих школа једногласног и хорског црквеног појања под заједничким именом „Корнелију у спомен“. Кроз ове школе, не само појања, већ и православне вере и културе, прошло је до сада неколико стотина младих људи из многих градова Србије и Црне Горе, али и наше деце из Румуније, Мађарске, Аустрије, Немачке, Хрватске и из Републике Српске. Оне су дале подстицај за оснивање нових црквених хорова, а понеке учеснике су довеле за певнице у православним храмовима.

На жалост, у овом тренутку када су нам ова окупљања потребнија него икада, прилике у којима живимо су утицале и на смањење броја наших школа. Будимска епархија се овог лета није огласила, па је школа у Текелијануму после четири године рада изостала. Друштво за неговање традиција и развој Сремских Карловаца смогло је снаге да за досадашње учеснике организује скраћену четвородневну летњу школу, како би се очувао континуитет. Упркос ратних и не малих елементарних непогода, у Шумадијској епархији је и ове године организована седмодневна летња школа за тридесет полазника у манастиру Јошаница код Јагодине (од 19. до 25. јула). Сви полазници и предавачи били су гости Епархије.

У малом лепо обновљеном манастиру са црквом из вре-

мена кнеза Лазара, посвећеном Св. Николи, са сјајно обновљеним, уствари према старим плановима новоподигнутим конаком, и са посебном економском зградом, која је, према идеји епископа шумадијског Саве, адаптирана за потребе различитих курсева и летњих школа, сместило се тридесет полазника и десетак предавача и васпитача. Храм светог Николе, школска зграда са собама, трпезаријом, капелом и малом библиотеком, конак са пространим, а покривеним тремом и прелепа зелена и цвећем оплемењена порта, наткриљена орахом,

повечерјем и читањем молитава у капели дома завршаван је дан у Јошаници. Полазници су на службама појали једногласно и хорски. Они искуснији, били су тихи ненаметљиви учитељи онима који су можда први пут у животу били у прилици да стану за певницу. За многе је сасвим ново искуство било и узорно, са разумевањем појано, суботње бденије. Архијерејску литургију је, због мноштва присутних, 23. јула, служио епископ шумадијски Г. Сава у манастирској порти. Полазници овогодишње школе били су средњошколци и студенти различитих факул-

Литургија у порти манастира Јошанице, 23. јула 1999. године

који нас је својом раскошном крошњом штитио од сунца, идеalan су простор за боравак и рад овакве групе.

Свакога дана свештеник из Грибица о. Горан Ђерковић служио је вечерње и Св. литургију, помињући на проскомидији многоbroјна имена која су му присутни доносили. Малим

тета, али и професори српског и страних језика, учитељи, васпитачи. Дошли су из Темишвара, Сомбора, Бечеја, Новог Сада, Београда, Краљеве, са Пала и из Шумадијске епархије (Крагујевац, Јагодина, Аранђеловац, Топола, Младеновац, Сmederevska Palanka). На предавањима која су се

најчешће продужавала у динамичне разговоре слушали су: о месту лаика у Православној цркви (епископ др Сава), карактеру православља и месту религије у савременом друштву (протојакон Зоран Крстић), о духовном животу и српској црквеној музичи (академик Димитрије И. Стефановић), Српској цркви као предводнику народа у XVI и XVII веку и о нашим манастирима на Космету (проф. др Сретен Петковић), о значају проучавања старих рукописа (проф. др Димитрије Е. Стефановић) и о српској црквеној музичи у данашњем времену (проф. др Даница Петровић). Непосредна музичка искуства са курса за диригенте у Немачкој, уз широк избор разноврсних снимака црквене музике, саопштила је Тамара Пешићевић, диригент ове летње школе, док је занимљива искуства у раду са странцима који уче наш језик изнела Драгана Закић, професор филолошке гимназије у Сремским Карловцима. Двоје студената соло певања, питомаца „Привредника“, покушали су да овде

окупљеним аматерима пева-чима пренесу своја досадашња знања и искуства везана за технику певања.

Добрим вољом и предуређивошћуprotoјереја Радована Ракића и већ искусног сарадника летњих школа Негослава Јованчевића набављени су за ову прилику музички уређаји и дијапројектор, па су полазници у слободном времену преслушавали изванредна звучна издања црквене музике, гледали снимке наших манастира, икона, литургијских и музичких рукописа, а у богатој и разноврсној манастирској библиотеци могле су се наћи књиге за различите потребе и интересовања. Храну су припремале две увек ведре и ужурбане парохијанке из Јагодине, уз свесрдну помоћ чланова три породице управо избегле са Косова.

Најдрагоценје искуство које носимо са овог летњег скупа јесте остварена и дубоко доживљена саборност. Није било првих и последњих, битних и небитних, старих и младих, заинтересованих и пасивних. Тако је било на бо-

гослужењима, предавањима, пробама, у слободном времену. Свако је чинио најбоље што може, прихватао од понуђеног онолико колико може и сарађивао са другима у оквиру својих потреба и могућности. Као да се тих шест дана живело по саветима апостола Павла: И кад, по благодати која нам је дана, имамо различите дарове – ако је пророштво, нека се слаже са вером; ако ли службу, нека служи; ако је учитељ, нека учи; ако је тешитељ, нека теши; који даје, нека даје просто; који управља нека је марљив; који чини милост, нека чини с добром вољом“ (Посланица Римљанима 12: 6–8). Младалачка радост се ширила „у псалмима, химнама и песмама духовним“ (види, Посланица Ефесцима 5:19–20). Не може се то ни описати, ни препричати. Седмодневни боравак у манастиру Јошаница био је по свему изузетан доживљај који је свако на свој начин упамтио и понео у ову нашу, понекад застрашујуће грубу, свакодневицу.

Д. Петровић

Годишњица смрти краља Петра Првог Карађорђевића

И КАРАЂОРЂЕВИЋИ СУ СВЕТОРОДНИ КАО НЕМАЊИЋИ

И ове године 16. августа, на дан смрти краља Петра I Карађорђевића, Његово преосвещенство епископ шумадијски Г. др Сава служио је у опленачком храму Св. великомученика Георгија – гробној задужбини династије Карађорђевића, литургију и парастос Карађорђевом унуку, који је, дошавши на српски престо сто година након Вождовог устанка, одмах постао најомиљенији народни владар и симбол демократског државника. Са колико се љубави Срби и данас сећају свог краља Петра, показало се и током врло свечаног богослужења у велелепној задужбини: епископу шумадијском Сави саслуживали су протојереј-ставрофор Милутин Петровић, протојереј Драгољуб Ракић, Радован Чанчаревић, Ми-

ладин Михаиловић, протојакон Станимир Спасовић и ђакони Владимир Руменић, Рајко Стефановић и Небојша Стевић. Млади из Тополе, чланови новооснованог црквеног хора, под управом господиће Милице Стевановић, врло успешно су по први пут учествовали на архијерејској литургији. Торжествености опленачког молитвеног скупа много је допринело и учешће протојакона Станимира Спасовића и ђакона Владимира Руменића, познатих по својим изузетним гласовним могућностима. Доживљај је употребљен и чиновима рукоположења за презвитера, односно рукопроизводства за чтеца, који су били у саставу литургије.

О краљу Петру I Карађорђевићу беседио је ђакон тополске цркве Рајко Стефановић. Сваки

биографски податак који је саопштен изазивао је код слушалаца врло јаке емоције – зар је могуће да на почетку овог века имамо тако племените и благочестиве владаоце, којима је први циљ било народно добро, а да на крају века тако пострадамо, у беспуђу, без одговорних и добронамерних вођа.

Поред краљевог гроба, после помена, поштоваоцима бесмртног дела краља Петра, епископ шумадијски Г. др Сава је упутио ове речи: „За време ратова краљ Петар I био је заједно са својим народом, није се одвајао од народа у најтежим часовима нашега црквено-народног живота. Ми се радујемо што се његов унук, Његово височанство принц Томислав, за време ове несреће, за време ових чемерних дана које је доживео српски народ, понео као његов деда. Врло лако је могао да оде из земље, али он је остао овде.“

Његово преосвештенство епископ Г. др Сава упоредио је, у овој речи, чланове династије Карађорђевића са светородним Немањићима – дела и задужбине и Немањића и Карађорђевића су најсветлије странице наше историје. „Од када се у дому Карађорђевића зацарио некрст, настала је

Краљ Петар Први

пустош о којој говори Св. пророк Данило. Тешко

роду бринули честити Карађорђевићи, о временима када су о нашем на

има када је са нама био Господ.

Н. Ј.

Садашње

ЗАШТО МИТРОПОЛИТ МИХАИЛО НИЈЕ ПОСЕТИО ЛОНДОН 1862. ГОДИНЕ

Наша историографија бележи на више места како је Владимир Јовановић, првак либерала и Уједињене омладине српске, министар у време турских ратова и један од највише уважаваних јавних делатника Србије у другој половини XIX века, два пута био у Енглеској, 1860. и 1862, где се склањао од гнева кнеза Михаила Обреновића, коме су за све недаће били криви либерали, иначе врло заслужни за његов повратак на другу владу. Либерали, иако опозиција, послали су га у Лондон, како би порадио да енглеска дипломатија престане држати страну Порте и прихвати српске националне интересе као оправдане. У том правцу акцију је водио и кнез Михаило, па су се 1862. на истом задатку нашли и кнегиња Јулија и кнезев саветник Филип Христић.

О заједничком, врло сагласном раду државних изасланика и првог опозиционара, уз то и емигранта, на разбијању енглеске туркофилске политике, забелешку је оставио Владимиров син, Слободан Јовановић (**Владимир Јовановић**, Сабрана дела, XI том Београд 1991, 89). Други аналитичар српске политичке сцене друге половине XIX века, Живан Живановић, сведочи како је требало да се и митрополит Михаило приклучи у Лондону раду на окретању источног питања српској страни: „Тадашње његово бављење употребио је Јовановић на ближе познанство са многим важним личностима, па и са В. Гледстоном, као и са представницима Англиканске цркве. Епископ Архибалд је, преко Јов. учинио нарочити предлог: да митрополит Михаило дође лично у Лондон, где би био свечано примљен и долазак би његов био оглашен и поздрављен у свим црквама. Митрополит је био волјан да се одазове позиву, али му влада да на знаје да то не чини, и он се извини болешћу. Бојали су се, да се личности Митрополитовој – који је припадао Либералној странци – не би „одвише уздигао ауторитет“ (**Политичка историја Србије у другој половини XIX века**, I књига, Београд 1923, 98).

Н. Ј.

ТЕФТЕР МАНАСТИРА ВОЉАВЧЕ

У рукописном фонду Народне библиотеке Србије до почетка Другог светског рата чуван је под бројем 56 Тефтер манастира Волјавче. Имао је 167 листова од којих су многи били празни (неисписани)¹. Такође, у библиотеци се налазио и адеспотни препис превода тапије рудничког замана Мехмеда, издате игуману манастира Волјавче Теодосију, „945. године по турском“². Оба рукописа настрадала су када и Библиотека, 6. априла 1941. године. На основу података које су оставили истраживачи наших стварица у прошлом и почетком овог века, настојаћемо да расветлимо садржај уништеног Тефтера манастира Волјавче.

Из записа у рукопису види се да га је купио за 100 пари, 23. априла 1762. године, у Београду, тадашњи игуман манастира Волјавче, јеромонах Алексије Јевремовић.³ У књигу су игуман Алексије и потоњи игумани манастира бележили различите податке везане за живот у манастиру. Рукопис се до средине 1866. године налазио у манастиру, да би потом доспео у рукописне фондове београдске Народне библиотеке.

На овај рукопис први је обратио пажњу анонимни истраживач, за кога је касније утврђено да је Алекса Вукомановић, зет Вука Каракића.⁴ Он је из Тефтера објавио препис синђелије, издате 7. маја 1786. године од митрополита вљевског и ужичког Јоакима, о постављењу Хаџи Рувима за игумана манастира Волјавче. Објавио је и запис Хаџи Рувима о доласку Хаџи Ђере у манастир, његовом монашком постригу и рукоположењу за свештеника. На крају штампао је кратку историју манастира Волјавче. То су најстарији писани подаци о оснивању, уједно и најстарија историја манастира. По њима, манастир је

подигнут 1050. године, у време владавине византијског цара Константина Мономаха, при краљу Михаилу Добросављевићу, самодржцу српском. Ктитор манастира био је Михаило Кончновић из Сребрнице, који је своју задужбину богато обдарио имањима. Свечано освећење цркве извршио је вљевски митрополит Теофан.⁵

Од изузетног значаја било је бављење Ђуре Даничића рукописом, када се он већ нашао у Народној библиотеци. Он каже да у рукопису има свакојаких записа, од којих је исписао неке значајније и објавио их хронолошким редом. То су записи писани руком игумана Алексија Јевремовића, у којима даје податке о куповини Тефтера, свом рођењу, породици, монашењу, доласку у Волјавчу 1760. године и свом раду на уздизању манастира. Следи запис Хаџи Рувима о доласку Хаџи Ђере у манастир Волјавчу и кратка Хаџи Рувимова аутобиографија. Штампани су и одломци о страдању манастира и околине у рату Турске и Аустрије 1788–1791. године и о одласку монаха у сремске манастире и њиховом каснијем повратку. На крају објављује записи „других људи“ о обнови порушеног манастира средином последње деценије XVIII века од стране братства манастира, предвођеног игуманом Григоријем.⁶

После Ђ. Даничића записи из Тефтера објављује Панта Срећковић.⁷ Он на почетку каже: „У томе тевтеру прича историја судбине манастира Волјавче, а уједно се објашњава и живљење народње. Први је пок. А. Вукомановић преписао из засебне повеље и печатио у Гласн. ДСС II стр. 206–207 казивање кад је и тко основао манастир Волјавчу; али је то мали дио од свега онога, што се говори у споменутом тевтеру.“⁸ На жалост П. Срећковић је исписе радио

доста произвољно, тако да је потоње истраживаче доводио у забуну.⁹ Поредећи објављене исписе П. Срећковића са оригиналним рукописом, Јован Н. Томић је почетком XX века указао на изненађујућу неподударност између публикованих исписа и аутентичног текста.¹⁰ Полемишући са П. Срећковићем, Иларион Руварац је исмевао његово (не) знање и (не) критичност, да би оценио како „тевтер тај уопште не вреди много“.¹¹

Рукопис је проучавао и Милојко Веселиновић, који је из њега исписао два записа у којима се помињу монахиње.¹² У корпусу старих српских записа и натписа Љуба Стојановић је поново објавио исписе Ђуре Даничића,¹³ али и неке нове, што значи да је и он имао рукопис у рукама.¹⁴ Рукопис је користио и Александар Белић па је на основу његових преписа Љ. Стојановић објавио четири до тада необјављена записа.¹⁵ Није нам познато да ли је још неко објавио неки запис из Тефтера манастира Волјавче.

Пропаст овог рукописа представља велики губитак, не само за историју манастира Волјавче, већ и читаве Србије у другој половини XVIII века. Записи који су по проценама истраживача били од већег значаја, исписани су и објављени. Међутим, за проучавање прошlostи манастира сваки запис је од изузетне важности, тако да само можемо жалити за овим бесповратно уништеним историјским извором.

Борисав Челиковић

Напомене:

1. Љ. Стојановић, *Каталог народне библиотеке у Београду*, Београд, 1903, 387.

2. С. Матић, *Опис рукописа Народне библиотеке*, Београд, 1952, 217.

3. Ђ. Даничић, *Записи из неколико рукописа*, Рад ЈАЗУ I,

1867, 182.

Љ. Стојановић, *Стари српски записци и натписи II*, Београд, 1903, 207.

4. *Извори из једне кронике*, Гласник дружтва србске словесности II, 1849, 205–207. Енигму о аутору ове белешке открио је П. Срећковић у *Записи из овчарских и кабларских манастира*, Гласник СУД XXV, 1869, 66.

5. О тумачењу ових података видети: Р. Љубинковић, *Вољавча*, Археолошки споменици и налазишта у Србији II, Централна Србија, Београд, 1956, 124–133; Б. Челиковић, *Светилишта рудничког краја*, Крагујевац, 1998, 51–68.

6. Ђ. Даничић, *Записи из неколико рукописа*, Рад ЈАЗУ I, 1867, 182–188, прештампано фототипски у: Ситнији списи Ђуре Даничића III, Београд, 1975, XIII.

7. П. Срећковић, *Записи из овчарских и кабларских мана-*

тира

Гласник СУД XXV, 1869, 66–73. Он је вероватно рукопис користио док се он још налазио у манастиру Вољавчи, дакле пре Ђуре Даничића. У уводу каже да је у манастиру боравио 1866. године кад је обилазио манастире у Руднику и овчарско-кабларске, што значи да је то последњи податак да се *Тефтер* налазио у манастиру, пошто већ крајем ове или почетком наредне године доспева у Народну библиотеку, где је из њега записи исписивао Ђура Даничић и где је био заведен као рукопис бр.56.

8. Исто 66.

9. Б. Маринковић, *Хаџи Рувим, пре целине, пре смисла I*, Ваљево, 1989, 293–320. Аутор студиозно упоређује објављене исписе А. Вукомановића и П. Срећковића, подробно их анализира и износи закључке свих који се у својим радовима дотицали

података које у исписима даје П. Срећковић.

10. Ј. Н. Томић, *Кад је спаљено тело Св. Саве*, Српски књижевни гласник XVII, 1906, св. 1 (1. јул), 34–35, нап.1.

11. И. Руварац, *О пећким патријарсима од Макарија до Арсенија III*, Задар, 1888, 36.

12. М. Веселиновић, *Српске калуђерице*, Глас СКА LXXX, 1909, 217.

13. Љ. Стојановић, *Стари српски записци и натписи II*, Београд, 1903, бр: 3197, 3277, 3382, 3398–3411, 3586, 3650–3655, 3663, 3682, 3685, 3704, 3706, 3707, 3719, 3720, 3743, 3767.

14. Исто, бр: 3383, 3412, 3587, 3645–3649, 3768, 3851, 3897, 3975.

15. Љ. Стојановић, *Стари српски записци и натписи V*, Сремски Карловци, 1925, бр: 8655, 8656, 8910; Исти, *Стари српски записци и натписи VI*, бр: 9467.

НАЈВАЖНИЈИ ДОГАЂАЈИ, НАРОЧИТО ЦРКВЕНИ, ЗА ШЕСТ ВЕКОВА ОД ПРВОГ ПОМЕНА ЈАГОДИНЕ

Mеђу новим местима у којима се задржава деспот Стефан Лазаревић, а која нису била у средишту немањићке Србије, јесте и Јагодина¹, из које је дијак Ратко у јуну 1399, пре шест векова, јавио, у име госпође Јевгеније (кнегиње Милице), деспота Стефана и господина Вука, да је Дубровчанин Живулин Станишић држао царину Планску и Шетонску и све платио.² *Милостију Божјеју господин всем Србљем и Подунавију деспот Стефан у Јагодни 8. јуна 1411.* издаје повељу Хиландару, којом манастиру, између осталих, дарује и села Бачину и Церницу у Левчу.³ Ова област, тиме и оближња Јагодина, врло су важни за Деспотовину почетком XV века, јер у Левчу настаје Каленић, тако битан за духовну страну владања деспота Стефана и његових влас-

телина. За Јагодину још увек „не знамо шта је она заправо тада била, град, село или само летњиковац деспотов⁴“.

У турско доба Јагодина је већ поменута у првом попису ове области 1476–1478: село Јагодина у кадилуку Брвеник, где се држи пазар и вашар и које има 101 кућу раје, четири удовице и 26 кућа са Власима.⁵ Средином XVI века постаје касаба, а као паланка се помиње тек 1620. Била је интересантна за турске тимарнике, јер је забележено да има мало српских хришћана, а знатно више спахија и других војника. Што се развила у доста велико и пријатно место са две цамије (за једну се изричito каже да је лепа), каменим каравансерајима, сахат-кулом, са хамамом (сличном будимском), са јавним чесмама, Јагодина највише може захвалити Дервиш-бегу, коме је припадала и

који ју је изграђивао, док је беговао у Сегедину. Он је из печујског краја овде доселио четрдесет угарских породица и десет неожењених мушкараца, са којима је био свештеник. Да ли је Евлија Челебија претеривао када помиње стотину дућана? Средином XVI века добија дербенџијски статус, што значи да су Јагодинци имали обавезу да брину о транспорту царске ризнице. Нешто касније постоји и мензилхана – поштанска станица.

Олга Зиројевић са дosta сигурности претпоставља да је турска Јагодина XVI века заузимала угао између железничке пруге и друма за село Рибаре. Као потврда за то служе, поред бележака савремених путника, и растурени остаци ћерамида и цигала по том простору, па и приче о настанку темеља у земљи при орању. Насеље се стално по-

мерало и ширило према ћамији и данашњем средишту града.⁶

Још 1872. учени Чедомиљ Мијатовић открива путопис А. Бузбека, посланика западноевропских дворова, који средином XVI века, описујући врло интересантно опело неког Србина у Јагодини, изричito помиње цркву и неколико свештеника грчке цркве. Четири деценије доцније, Шт. Герлах преноћио је у Јагодини код Турчина који је тих дана првео у ислам пет младића Срба.⁷ То што путописци касније врло често истичу како је Јагодина претежно турско насеље са уочљивим ћамијама, а да нису описали православни храм, уверава да домицилно становништво већ у XVI веку остаје из неког разлога без своје богољоље.

У јагодинском крају нису се радо Срби мирили са турском окупацијом, у оближњој гори Лукавици увек има хајдука, један путник помиње их осамдесет.⁸ Становништво које користи сваку могућност за побуну против Османлија, као и положај на најважнијој балканској комуникацији, наметнули су Јагодини важно место у Великом рату 1683–1699. Али пред контраофанзивом великог везира Мустафе Ђуприлића, у центру селидбеног струјања на север нашло се и становништво Белице. Одмах после Велике сеобе у Будиму пописују се бивши становници Јагодине.⁹ Навод Милорада Милошевића, како је везир Ђуприлић, свраћајући приликом гоњења Аустријанаца 1690. у Јагодину, дозволио овде подизање цркве, није могуће поткрепити изворима.¹⁰

У време после Пожаревачког мира, када у Јагодини борави један од четворице аустријских војних комandanata Србије, овај град припада Ваљевској епархији која је у саставу Београдске, односно од 1726. Београдско-карловачке митрополије. Током 1735. синђел Андреја Јоакимовић, администратор ваљевски, у визитацији непосредно се

сусрео са јагодинским свештеником Михатом, „родом од Херцеговине, код Колашинског Града“, који је 1725. добегао у Србију, најпре за пароха у Бачини. Синђел Андреја има у виду да кроз Јагодину пролази много господе, а како је свештеник болестан, слабо школован и са рђавим навикама, предлаже да у град дође нови парох. У то доба ова варош има 36 дома.¹¹ Јагодински свештеник приказан је у посебном документу визитације, ван оног дела у којем су описане цркве и нурије. Дакле, нема изричитог помена и описа храма, као у Крагујевцу и Паланци (бивше ћамије), или у Грошици, где се евидентира и ктитор из 1734. И поред резерве, за сада остаје уверљива претпоставкаprotoјеџеја М.С. Милошевића да су Јагодинци и пре кнеза Милоша Обреновића имали цркву: „... била је на средини града, онде где се данас од главне улице одваја пут према Крагујевцу. Према сведочанству проф. Цветића, који је забележио стара предања на почетку овог века, на том месту су се виђале зидине, остаци од гробова, крстови и плоче; ту су се до пре стотину година укопавали свештеници, на тим су се зидинама и венчања обављала. Не може се тачно одредити где је била црква у граду за време Првог устанка, ако је и постојала, једно је сигурно: пламен буна и ратова збрисао ју је са лица земље. Своје верске потребе верни су задовољавали по домовима, а за крупније ствари одлазили су у манастир Јошаницу.“¹²

Прота јагодински Јован Миловић један је од првих сарадника капетана Коче Анђелковића 1788. у четовању против Турака, а у још једном аустријском рату.¹³ Пре него што ће кнез Милош Обреновић 1818. подигти храм посвећен Св. архангелу Михаилу, који је данас познат као Стара јагодинска црква, наша историографија је забележила да је у мају 1817. „настрадао од Ми-

лошевих момака и јагодински поп Сава који се одметну у хајдуке пред прогонима кнежевих органа власти“.¹⁴

На основу ктиторског записа, Вујићевог Путешествија, друге архивске грађе и историјске литературе, о првим годинама Милошеве задужбине у Јагодини може се склопити поуздан мозаик. На плочи од црвеног мермера која је 1826. била над западним вратима, а данас стоји уграђена у Часну трапезу, уклесано је: *Создасја сија Свјатаја церков храм Свјатаго архангела Михаила у вароши Јагодини трудом и иждивенијем Богом умудренаго заштититеља и бранитеља Православија вери верховнаго Сербије Књаза господара Милоша Обреновића, из села Бруснице родом у 35 ој љето от рождества в третије же својего књажевства в Сербији, владјејушчу Махмеду турецкому султану љето от рождества Христова 1818. года.* Као ктитори помињу се и кнежева браћа Јован и Јефрем, син покојног брата Милана Христифор, супруга Љубица, син Милан и две кћери, Петрија и Јелисавета. Пропојала је, иако незавршена, у јулу 1819. Зна се да је 1824. у Јагодини боравио зидар Антоније Италијан, коме је априла 1825. преко кнежеве канцеларије исплаћено 800 гроша за крчење и поправку јагодинске цркве.¹⁵

„Домова у овој вароши находе се до 450 с 200 дућана које трговачки које мајсторски... црква унутра са свима потребними црковнима вешчами јесте снабдевена... свашченици ове цркве јесу: пречест г. Милоје Вукашинович, протопррезитер, и прочи други, који Турчину спахији за цркву никакву главницу не плаћају, јербо црква лежи на земљи еминској“, запажено је у августу 1826.¹⁶ Да ли статус земљишта, које је кнез српски закупио од Порте, или нешто друго, углавном храм се подиже на периферији Јагодине. Први свештеници, поред

поменутог Милоја, били су Нестор и Живко Поповић.¹⁷

Стара јагодинска црква има 17,60 метара дужине и 8,30 метара ширине. Попречни крак крста протеже се у певничким апсидама. Висока је десет метара. Има троја врата, изнад главних западних је камени перваз. Пред улазним порталом је велика бела мермерна плоча, која је донета, најпре у саму цркву, после рушења цамије 1926. Прозори су мали и ниски, налазе се на атарској и певничким апсидама. Нема украсних детаља ни споља ни изнутра.¹⁸ Припада градитељству нових тежњи ка западњачким утицајима, у којем су, и поред тога, неговане идеје једног историзма.¹⁹

У најпотпунијој монографији о уметности Милошеве Србије²⁰ тврди се да је иконостас ове цркве дело Јање Молера, и то већ 1822. Преписка Јагодинаца са кнезом показује да олтарску преграду храм није имао до 1830. Кнезови Магистрата јагодинског 1828. пишу кнезу Милошу: „Са овим писмом не пропуштамо Вашему Сијателству покорнејше јавити како су овде дошли молери, с коима се овдашња общтина погађала за темпло овдашње Цркве градити, искали су молери 2400 гроша, на подобије овог плана да награде темпло, общтина дава им равно 2000 гроша, међутим јавили су и нама; у том ми не пропуштамо вашему Сијателству поменути план на виденије послати – коштује ли толико новца или не коштује. Сверху тога, како благовољите, онако да поступимо.“²¹ Две године доцније, кнезови се поново са ктитором саветују о иконостасу: „Овдашња общтина благодарећи Вашему Сијателству љуби вашу руку и скут, који су дочекали у вашему здрављу и звона овде да имамо. Друго, не изостављамо Вашему Сијателству покорнејше јавити како смо се овде с овим молером за темпло црквено погађали на парчета, и нисмо се могли погодит, него дали

смо му на ћутуре 2700-на гроша, молер није пристао ниже од 3000 гроша; у томе долази молер к вашему Сијателству, па како ви благовољите онако и прекините годбу.“²² Тако, јагодински иконостас може бити, или дело Јање Молера Стергевића после 1830, или можда један од најранијих радова Милије Марковића, како је то јагодинским свештеницима саопштио 1950. професор Лазар Мирковић.²³

Престоне иконе су Милошев дар, на Спаситељевој стоји: *Помјани Господи раба Твојега Књаза Сербскаго Милоша Обреновића супр. и чад.* На Богородичној је записано: *Пресвјата Богородице моли Бога о Књазе Сербском Милошје Обреновичје супр. чад и братију Јего.* Храму припадају и две иконе Ђуре Јакшића, Пророк Данило и јеванђелист Марко (1869) и Св. великомученик Георгије (1870), које су после Другог светског рата више деценија самовољно држане у Народном музеју Србије. Црква има више иконописних радова самоуких бугарских зографа из друге половине XIX века, а као вредне оцењују се две еснафске иконе, рад 1867. Ристе Николића.²⁴ И на сликарство иконостаса Старе цркве може се односити оцена, да је солидних занатских, али скромних уметничких вредности, са свим карактеристикама упрошћене варијанте левантинског барока, које је сировим и живахним колоритом морало пријатно деловати на ондашње посматраче.²⁵

Аустријски војни православни свештеник Јован Липовац, потоњи митрополит црногорско-приморски Јоаникије (1940–1945), донео је у ову јагодинску цркву маја 1916. антиминс, који има запис да је штампан у Бечу 1743. по благослову патријарха Арсенија IV Шакабенте, а освећен 1779. од епископа темишварског Мојсеја Путника у храму Св. Георгија села Немета.²⁶

Из поменутог писма кнезо-

ва јагодинских 1830. види се да су се звона цркве архангела Михаила већ тада огласила, непосредно после Хатишерифа. Данашњи звоник је из 1871.

После земљотреса 22. априла 1896. свод од цигала замењен је дрвеним. Међутим, 1959. поново је постављен зидани свод. Тада је утврђена носећа конструкција и замењен кров.²⁷

Данас постоје планови за дроградњу припрате једној од првих задужбина кнеза Милоша Обреновића.

Међу тридесетак гробова у порти, може се разазнати да су ту сахрањени: свештеник Нестор, свештеник Живан Ђорђић, умро 1827, прота Милоје Вукашиновић, умро 1831, прота Јован Димитријевић, умро 1861, Димитрије Ђорђевић, Милошев побратим и официр. Споменик ратницима из Првог светског рата подигнут је 1927.²⁸

„Милош није расписивао правила о материјалним потребама цркве, он је још врло радо издавао наредбе о унутрашњем реду у црквама уопште. О томе као да је водио више рачуна – јер је мање стајало – него о другом. Тако видимо да је 4-ог јула 1819 године наређивао Јагодинцима да за време Божје службе затварају радње и кафане. Преступници против ове наредбе кажњавани су с по пет ока воска у корист цркве. 17-ог јануара 1822. он је наређивао опет Јагодинцима да у цркву боље одлазе²⁹ и овлашћивао је варошкога кнеза Аранђела Милосављевића да може, ономе ко отвори радњу пре свршетка службе, ударити дводесет пет батина и за цркву узети исто толико гроша глобе.“²⁹

„Године 1846. становници града Јагодине обраћају се молбом Окружном начелству да се прода старо црквено место онима који имају на њему своје дућане и занатске радње, а да купе за нову цркву друго место. Тада је упућен Конзисторији, а потписали су

га у име целе општине опуно-моћеници Милош Миљковић и хаци Михаило Здравковић. Конзисторија је овај акт упутила Попечитељству са својим мишљењем.³⁰ Постоји податак да је 1870. Драгутин С. Милутиновић прирео пројекат за нову јагодинску цркву³¹, али о њеном подизању одлучује се тек 1895.³² Protoјереј Миладин Милићевић, рођен у Варварину 1819, постављен је 1868. за намесника беличког.

У Јагодини је 1836. две године након што је постала седиште једног од пет сердарстава у новој административној подели (сердар Милета Радојковић) било 339 занатлија и трговаца. Четрдесетих година Аврам Петронијевић почиње да развија стакларску индустрију. По попису 1836. имала је две државне школе, „млађе“ и „старије“ класе.³³ У граду је 1866. било 4426 житеља, док је у 1872. забележено 933 пореска обвезнika. Тада је била седиште суда, начелства, среза беличког, окружне бригаде, окружног проте, има пошту и телеграфску станицу. У полуғимназији са три разреда и четири наставника учи 99 ћака. Мушки основну школу похађа 253 ученика, женску 110 ученица.³⁴

„Године 1860. реконструисан је пут од Јагодине ка Смедереву и одонда се, паробродом који ујутро полази из Београда за Смедерево, могло до Јагодине стићи за један дан. Упркос томе, град се споро опоравља од великог пустошења у устаничким бorbама. По његовим запустеним улицама, ниским кућама и неугледним трговинским и занатским радњама, тешко би се 1860, када сам га први пут посетио, могло погодити да је то седиште среза и административни центар округа са 67 општина да није било људи у чиновничким униформама. Једино је пијачним данима оживљавала широка главна улица са натовареним колима, а стотине товарних коња тискало се преко моста на

Белици, уз повике њихових гонича. Овде-онде пут препречују читава брда црног лука, а по товарима дрва на колима и коњима рекло би се да је нека цела шума кренула на пут. Видео сам како се 25 храстових трупаца, 3m дугих, нуде за 3 динара, па се и та цена Јагодинцима чинила висока. Погађање између купаца и продаваца се понављало кад сељак пође од дућана до дућана да би подмирио потребе своје куће. Све што му треба могоа је да нађе у једној продавници. Слободна трговина цвета у Србији уопште, а у Јагодини посебно. Овчије месо, кожа за опанке, хлеб, стаклена роба, меци, надгробни крстови, катран, лук, зрело и још чешће незрело воће, ремење, овчије коже, одећа, боце за ракију и хиљаду других ситница у најживописнијем хаосу леже и висе једне преко других у просторији често од само три квадратна метра. Уз то се трговац бави још и неком споредном делатношћу – најчешће кројачким занатом.³⁵

Пре него је коначно одлучено да се у Јагодини гради нова црква, гробница угледне јагодинске породице Ракић, проширивањем према западу, претворена је 1891. у гробљанску цркву посвећену Св. великомученику Георгију. Овај храм уписан је у књигу Православна Српска црква у Краљевини Србији митрополита Михаила из 1895. као да је подигнута 1892, мада на другом месту налазимо да је освећена од самог митрополита на Ђурђевдан 1891.³⁶ У саставу Црквене општине јагодинске ова црква је формално од 1934. све до 1958, када је обновљена. У њој је нередово служено, а често је била и запуштена. Запалјена је у ноћи између 12. и 13. новембра 1985. Кроз три године подигнута је нова гробљанска црква према пројекту арх. Малише Миленковића, коју је 20. октобра 1988. осветио епископ шумадијски др Сава. Има облик једнобродне базилике и

звоник је „на преслици“.³⁷

При Старој јагодинској цркви 1895. четири је парохије Прва, Друга, Трећа и Рибарска, којима поред града, припадају села Трнава, Винорача, Деонице, Пањевац, Ланиште, Рибник, Буковче, Рибаре, Ракитово, Праћина и Вольавче) са 8500 душа, односно 1665 домова. Као и све парохије беличког среза, припадају Београдској епархији. Свештеници су намесник Матија Ђурић, Димитрије Атанасијевић, Петар Рашић и Илија Вукићевић.³⁸

Када је 16. маја 1896. митрополит Михаило осветио темеље нове цркве, посвећене Св. апостолима Петру и Павлу, градња је већ била започета, а само два месеца касније примећено је да се појавио вишак непредвиђених радова.³⁹ Током освећења темеља атмосфера је била свечана и није било наговештаја о могућим финансијским заплетима и несолидној градњи. Дан уочи освећења митрополита су на станици дочекали пуковник Стеван Кременац, срески начелник Ст. Миленковић, protoјереј моравски Милутин Поповић, намесник парашински Вучета Поповић и други виђенији Јагодинци. У цркви је српском првојерарху добро дошлију учинио намесник белички Матија Ђурић, истичући давнашњу жељу верника и свештенства да се зида нова црква, која ће, благословом митрополитовим, бити нерушима стена... Сутрадан, после јутрења и литургије, литија је кренула ка месту где је започета црква. Након освећења темеља, поглавар Српске цркве изговорио је и ове речи: „Нека је благословен Господ Бог наш, који помаже да се оствари жеља отаца ваших и ваша, те да добијете у својој средини велелепни храм Богу на славу, а вама побожни Срби, драги наши хришћани, на спасење. Ми положисмо, а Богу благодаћу сада осветисмо темељ ове будуће цркве наше, коју наменисмо за храм Светих првоврховних апостола

Петра и Павла. Ми се радујемо што овде на угледном месту подижете храм који ће гледати пролазећи путници и похвалити вашу побожност и љубав према вери вашој.”⁴⁰

Из записа у Октоиху јагодинске цркве види се да је освећена 29. јуна/12. јула 1899. од митрополита српског Икономентија, коме су саслуживали свештеници Матија Ђурић, Илија Вукићевић, Петар Поповић, Никола Божић, Веселин Михаиловић, Милутин Петровић, игуман раванички Јосиф и ђакони Димитрије Стефановић и Нићифор Јанковић.

У поменутим споровима, поред дужничко-поверилачким проблема, наметнуло се и питање ваљаности изведеног радова од стране предузимача Тодора Чомића из Крагујевца. Када је црква већ била освећена, 1900, њени стараоци пишу Духовном суду Епархије београдске: „Уосталом, и ако је нова црква преко комисиских прегледа инжињерских оглашена као добро израђена, ми ипак немамо цркву, ако у скром времену не предузмемо знатне репарације, а да не пропадне грађевина сасвим. – Кров је на цркви такав, да пропушта воду у већој количини и квари зидове; малтер на зидовима споља опада, влага на зидовима унутра квари и живопис и зидове, да ћемо ми без свега тога у скорој будућности остати. Прозори неспојени на кубету и звонику тако чине квара, да изгледа, да је предузимачу плаћено, да овакав квареж учини цркви. – За све ово, ми смо обраћали пажњу и комисији и предузимачу, жалили се и чинили приетбе господину министру грађевина, али је комисија казала, да је све добро, и ми смо морали сагнuti главу и трпити.”⁴¹

Историчари уметности расправили су да је Нова јагодинска црква грађена према пројекту Светозара Ивачковића, а не Душана Живановића или Јована Илкића.⁴² Реч је о петокуполној грађе-

вини основе уписаног крста развијеног типа. „Логично израстање маса из основе храма, транспарентност пројектантске идеје и просторног решења, сажимање степенованих маса у главном кубету, алтернација и полихромија појасева у декорацији спољних површина, стилизована орнаментика, која сама по општем утиску подсећа на византијске цркве, елементи су Ханзеновског Ивачковићевог стила, овде посебно наглашеног у складном распореду горњих делова грађевине. Облик и обрада кубета и издвојеног звоника лепих пропорција, органски укомпонованог са црквом, такође говоре у прилог претпоставци о Ивачковићевом ауторству. Изражена петокуполност у елевацији храма једино је нетипична за дотадашња Ивачковићева стремљења, али се она може сматрати резултатом лъгових позних преокупација, усмерених ка тражењу споја „ханзенатске“ блоковитости и српско-византијске петокуполности. Отклон ка непосреднијем позивању на домаћу средњовековну традицију Ивачковић је наговестио на цркви у Врањићу, али је овде тај процес слободније изражен у петокуполности храма. Складних пропорција црква у Јагодини у општој композицији даје утисак извесног компромиса између српске традиционалне црквеној архитектуре и неовизантијске, или можда, како тврди Н. Несторовић, утисак извесног приближавања традиционалној формулама.”⁴³ Звоник је висок 36 метара и има пет звона која су изливена у крагујевачкој ливници Петра Огњеновића.

Предраг Пузовић објавио је архивску грађу о уступању радова на иконостасу сликару Живку Југовићу за иконе и Светозару М. Влајковићу за столарско-дрворезачки део, који су понудили и најниже цене.⁴⁴ Без већих перипетија наручени посао је завршен 1898, па је сликар у исплаћено

10.000, а столару 16.930 динара. Пада у очи да су услови које захтева наручилац врло прецизни, како богословски, тако и естетски. Суштина иконописа Живка Југовића је да руско-византијски живопис вешто помири са тековинама барока. У Јагодини је урадио и неколико зидних слика.⁴⁵

У време израде иконостаса, спроведено је и малање унутрашњости. На препоруку надзорног инжињера Јована Илкића посао је уступљен Андреји Доменику који је за 2.179 динара пристао да изради и четири јеванђелиста у кубету, што првобитно није било предвиђено.⁴⁶ Аутор најновијег живописа у овом јагодинском храму из осамдесетих година је грчки сликар Н. Кундунақис.

Архитекта Момир Коруновић, један од најпознатијих наших градитеља прве половине XX века, свештенички син из Глоговца код Јагодине, пројектовао је стилску ограду од бетона, ливеног гвожђа и бронзе, којом је ограђена порта Нove јагодинске цркве.

На крају Другог светског рата артиљеријска граната погодила је централну куполу и оштетила унутрашњост. После санације, најозбиљнији радови предузимају се 1958. на обнови фасада и 1968, када је на кров стављен нови бакарни покривач. Проту Матију Ђурића, намесника беличког за време подизања цркве Св. апостола, наследио је после Првог светског рата протојереј Младен Вукићевић, рођен у Опарићу 1883. На овој дужности остаје до 1957, када га замењује протојереј Милорад Милошевић, архијерејски намесник белички до 1978.

Јагодина, са селима Винограда, Деонице, Ланиште, Буковче, Пањевац, Рибник и Трнава, има 1924, према Шематизму Српске патријаршије, три парохије са 12.500 душа. Свештеници су Младен Вукићевић, Живојин Миловановић, и Јеремија Станковић и ђакон Душан Јовановић.

Пре избора, три потоња српска епископа службовали су у Јагодини. Јован Јовановић Бишинац, у монаштву Јероним, епископ шабачки (1877–1883) и нишки (1889–1894) после завршене Кијевске духовне академије 1858, службеник је у Јагодини. Платон (Јовановић), епископ моравички (1936–1938), охридско-битольски (1938–1939) и бањалучки (1939–1941), био је пред Балканске ратове професор у Јагодини. Суплент јагодинске гимназије на почетку Другог светског рата је и потоњи епископ горњокарловачки (1951–1990) Симеон (Злоковић).⁴⁷

Према државном попису становништва 1991. у Јагодини је било преко 40.000 православних верника. Данас јагодинска Црквена општина, са два парохијска дома, има девет парохија, којима припадају и села Бресје, Буковче, Волјавче, Трнава, Винорача и Рибаре. Према свештеничким извештајима, укупно има у парохијама 4.215 православних домова. Архијерејски намесник белички од 1978. јеprotoјереј–ставрофор Милутин Петровић, парох баточински. Protoјереј Радослав Станковић старешина је Нове, а protoјереј Радомир Ракић старешина Старе цркве. Пароси јагодински још су protoјереј Радован Ракић, protoнамесници Миодраг Матић и Лазар Илић и јереји Станиша Јовановић, Живорад Срећковић, Срђан Јовановић и Иван Јовановић. Ђакони у јагодинским храмовима су Нинослав Дирак и Јовица Јовановић.⁴⁸

Јагодина је иза Крагујевца, други по величини град у шумадијској епархији. У велепеној цркви Св. апостола Петра и Павла епископ шумадијски др Сава већ две деценије сваке године служи Пасхално вечерње, што говори о важности овог града у црквеном животу Епархије. Данас, када се навршава шест столећа од првог помена имена њеног, сто осамдесет година од подизања Старе цркве у

тек ослобођеној Србији и један век откако је пропојала Нова црква, чини се утемељеном нада да ће и будући нараштаји Јагодинаца својом побожношћу, хришћанским врлинама и богоугодним радовима сами оличавати храм Божји на земљи, како је о њиховим прецима мислио митрополит Михаило пре сто и више година.⁴⁹

Негослав Јованчевић

Напомене:

1. „Деспот Стефан живео је, катшто, у Београду, али је датирао своје повеље и у Новом Брду, Сребрници, Крушевцу, Јагодини, у граду Борчу и у оближњем селу Белом Пољу у долини Груже у Шумадији“, К. Јиречек, Историја Срба I, Београд 1981, 423.

2. К. Јиречек, *Споменици српски*, Споменик СКА XI, 1892, 45. Године 1399. Стефан Лазаревић још нема деспотску титулу, па приређивач напомиње да је писмо настало касније о догађају из ове године.

3. F. Miklosich, *Monumenta Serbica...*, Vienna 1858, 569–571; С. Новаковић, *Законски споменици српских држава средњег века*, Београд 1912, 465–467. О повељи види: А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд 1995, 56; Мирјана Живојиновић, *Властелинство манастира Хиландара у средњем веку*, Манастир Хиландар, Галерија САНУ, Београд 1998, 89. М. Ђ. Милићевић сведочи да сељаци из околине и у његово време говоре Јагодина, *Кнежевина Србија I*, Београд 1876, 185.

4. М. Динић, *Археолошки споменици и налазишта у Србији II*, Централна Србија, Београд 1956, 52.

5. О Јагодини под Турском, XVI и XVII века, види: Ч. Мијатовић, *Пре триста година*, Прилог к изучавању извора за историју нашег народа, Гласник СУД XXXVI, 1872; П. Матковић, *Путовање по Балканском полуотоку XVI вијека*, Рад ЈАЗУ XLIX, LVI, LXII, LXXI, LXXXIV, C, CV, CXII, CXVI, CXXIV, CXXIX, CXXX, CXXXVI, Загреб 1879–1898; С. Новаковић, *Путничке белешке о Балканском полуострву XVII и XVIII века*, Годишњица Николе Чупића 17, Београд 1897; Е. Ј. Цветић, *Стара Јагодина*, Дело,

Београд 1907; Р. Самарџић, *Београд и Србија у списима француских савременика XVI-XVII века*, Београд 1961; О. Зиројевић, *Рајнолд Лубенау о Београду и Србији 1587*, Годишњак града Београда XIII, 1966; Е. Челеби, *Путопис*, Одломци о југословенским земљама, Сарајево 1967; О. Зиројевић, *Цариградски друм од Београда до Софије (1459-1683)*, Зборник Историјског музеја Србије 7, Београд 1970.

6. О. Зиројевић, *Цариградски друм*, 140.

7. Ч. Мијатовић, *Пре триста година*, 155: П. Матковић, *Путовања*, Рад ЈАЗУ CXVI, 52.

8. П. Матковић, Исто, 51.

9. Т. Р. Ђорђевић, *Српске колоније у Будиму и околини*, Наш народни живот 3, Београд 1984, 249.

10. М. С. Милошевић, *Црква кнеза Милоша у Јагодини*, Гласник, службени лист СПЦ, 1969, бр. 2, 35.

11. Д. Руварац, *Митрополија београдска око 1735*, Споменик СКА XLII, 1905, 191.

12. М. С. Милошевић, *Црква кнеза Милоша*, 35–36.

13. С. Гавrilović, *Од Београдског мира до Првог устанка (1739-1804)*, Историја српског народа IV/1, Београд 1994, 364.

14. В. Стојанчевић, *Српска национална револуција и обнова државе од краја XVIII века до 1839*, Историја српског народа V/1, Београд 1994, 111.

15. М. Коларић, *Грађевине и грађевинари Србије од 1790. до 1839*, Зборник Музеја Првог српског устанка I, Београд 1959, 27.

16. Ј. Вујић, *Путешествије по Србији I*, Београд 1901, 126–127.

17. М. С. Милошевић, *Црква кнеза Милоша*, 36.

18. М. С. Милошевић, Исто, 36.

19. Д. Медаковић, *Градитељство у Београдском пашалуку у обновљеној српској држави*, Српска уметност у XIX веку, Београд 1981, 70, 72.

20. Б. Вујовић, *Уметност обновљене Србије 1791-1848*, Београд 1986, 255.

21. *Кнезови Магистрата јагодинског кнезу Милошу*, У Јагодини 11 марта 1828 года, № 266, АС, КК, XIII, 58.

22. *Кнезови Магистрати Нахије јагодинске кнезу Милошу*, У Јагодини 22. фебруа 1830. го. № 233, АС, КК, XII, 68.

23. *Шематизам Шумадијске епархије 1947-1997*, Крагујевац

1997, 32. Милија Марковић у више озбиљних радова о његовом сликарству, које започиње 1837, не помиње се као аутор иконостаса у Јагодини. Види: С. Шакота, *Марковић Милија*, Енциклопедија ликовних умјетности 3, Загреб 1964, 410–411; Н. Кусовац, *Милија Марковић - свештеник и сликар*, Гласник, службени лист СПЦ, XLVI, 1965, бр. 9, 276–277; П. Васић, *Живко Павловић молер пожаревачки и његово доба*, Пожаревац 1968, 14; М. Јовановић, *Српско црквено градитељство и сликарство новијег доба*, Београд–Крагујевац 1987, 87; Б. Вујовић, *Уметност обновљене Србије*, 266.

24. *Шематизам 1947-1997*, 33.

25. Б. Вујовић, *Уметност обновљене Србије*, 255.

26. М. С. Милошевић, *Црква кнеза Милоша*, 37–38

27. М. С. Милошевић, *Исто*, 40.

28. М. С. Милошевић, *Исто*, 37.

29. Мих. Гавrilović, *Милош Обреновић II*, Београд 1909, 695.

30. *Настанак храма Св. апостола Петра и Павла - јагодинске Нове цркве*, из Летописа, Каленић, 1/1982, 11–12.

31. Н. Несторовић, *Грађевине и архитекти у Београду прошлог*

столећа

Београд 1937, 63.

32. Сава, епископ шумадијски, *Како је текло грађење Нове јагодинске цркве крајем прошлог века*, Шематизам Шумадијске епархије за 1998, Крагујевац 1999, 147.

33. В. Стојанчевић, *Српска национална револуција*, 141, 152; Ј. Милићевић, *Србија 1839-1868*, Историја српског народа V/1, Београд 1994, 268.

34. М. Ђ. Милићевић, *Кнежевина I*, 204, 207.

35. Ф. Каниц, *Србија, земља и становништво II*, Београд 1985, 611–612.

36. Р. Станковић, *Гробљанска црква у Светозареву*, Каленић, 1/1986, 9.

37. Р. Станковић, *Освећење гробљанске цркве у Светозареву*, Каленић, 1/1989, 10.

38. Михаило, митрополит српски, *Православна Српска Црква у Краљевини Србији*, Београд 1895.

39. Сава, епископ шумадијски, *Како је текло грађење*, 149. Ова студија, настала на основу исцрпне архивске грађе, прати низ спорова који су карактеристични за све фазе подизања, као и ангажовање виших црквених власти

да се неспоразуми разреше.

40. *Настанак храма Св. апостола*, 12–14.

41. Сава, епископ шумадијски, *Како је текло грађење*, 163.

42. Ж. Шкаламера, *Обнова „Српског стила“ у архитектури*, Зборник за ликовне уметности МС 5, Нови Сад 1969, 200; М. Јовановић, *Српско црквено градитељство и сликарство*, 118; А. Кадијевић, *Један век тражења националног стила у српској архитектури (средина XIX - средина XX века)*, Београд 1997, 49.

43. А. Кадијевић, *Један век*, 50.

44. П. Пузовић, *Градња иконостаса цркве Светих Петра и Павла у Јагодини*, Каленић, 3/1998, 8–9.

45. Д. Медаковић, *Српско сликарство у доба реализма*, Српска уметност XIX века, 185.

46. Сава, епископ шумадијски, *Како је текло грађење*, 157–158.

47. Сава, епископ шумадијски, *Српски јерарси од IX до XX века*, Београд, Подгорица, Крагујевац 1996, 218, 409, 455.

48. *Шематизам 1947-1997*, 31–34, *Шематизам 1998*, 33, 40.

49. *Настанак храма Св. апостола*, 14.

У СУСРЕТ 2000-ГОДИШЊИЦИ РОЂЕЊА ГОСПОДА НАШЕГА ИСУСА ХРИСТА

(Трећи део)

Oпште прихваћено мишљење је да економија представља базну и готово једину суштинску људску делатност. Она постаје најпратији објекта између људи и тако не само да одређује људе, већ и све области друштва, подређујући им се. Она више не признаје да је само део људског живота. Тежи да буде целина и да замени све области друштвеног живота потчињавајући им се. Њена тежња је да претвори целокупно друштво у економски систем.

Werner Sombart у својим разматрањима настанка капитализма разликује две основне

врсте економије или две основе на којима може почивати економија.¹ Прва основа је задовољење потреба и на тој основи се формира економски систем који тежи задовољењу људских потреба (Max Weber овакав систем назива „економским традиционализмом“²). Друга основа је „стицање“, која формира савремену економију као непрестану борбу за профитом, врло мало зависну од људских потреба и граница које оне постављају. Трансформисање економије од људске делатности за задовољење потреба у својеврсну „философију среброльубља“, како то назива Weber³, није се

десило ни одједном ни случајно. Политичка економија је у свом досадашњем развоју прошла кроз неколико основних фаза – школа, које ћемо само у најопштијим цртама поменути.

1. **Физиократска школа (1750-1850)** се везује за Француску XVIII века. Основу физиократског учења, као што сам назив говори, представља доктрина о „природном поретку“ у коме се манифестију „природни закони“ у друштву. Један од тих „природних“ закона у економији је да се интереси појединача поклапају са глобалним интересима друштва. Стога привреда може

бити препуштена сама себи, да егзистира и развија се силом својих унутрашњих закона, без посредовања и интервенције државе.⁴ Физиократска школа је творац дуго времена неприкосновеног принципа економске активности – *laissez faire - laissez passer*, односно принципа слободне тржишне конкуренције, без икаквог утицаја на стране. Најзначајнији представник је Francois Quesnay (1694–1774), француски лекар и економиста. Физиократска школа је била кратког даха, али је извршила огроман утицај на даље токове економске мисли.

Са Adam Smith-ом (1723–1790) почиње раздобље 2. Класичне енглеске школе Политичке економије. Његово најзначајније дело је *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of nations* и може се рећи да је то „књига која је до данас оставила највећи утицај на економску науку, њену философију и практично образовање.“⁵ Основу његове економске доктрине чини дубоко уверење у надмоћност природног поретка над људским, друштвеним установама. Smith наводи шест мотива који покрећу природно деловање људи: самљубљење, наклоност, жеља за слободом, осећај пристојности, радна навика и склоност ка трgovини. Омогућили су појединцима да се у својим акцијама слободно руководе овим мотивима, они ће постићи највећу и личну и друштвену корист, чак иако им то није била намера. Он је био толико уверен у равнотежу људских мотива да је мислио да сваког појединца у тежњи ка задовољењу личних интереса „води једна невидљива рука да оствари циљ који уопште није намеравао остварити (тј. друштвени циљ)“.⁶ Због тога је држава најделотоворнија када је пасивна. Она има задатак да се стара о миру и правди, изван тога је „невидљива рука“ много делотоворнија. Тако Smith, много јаче од физиократа, постаје

поборник идеје *laissez faire* и са свог становишта утиче на многе политичаре и пословне људе свог времена. Још су два значајна представника ове школе у XIX веку: David Ricardo (1772–1823) и John Stuart Mill (1806–1873). Класична енглеска школа политичке економије је била извор две струје, које су ту школу имале као подлогу. Једна је била марксистичка а друга неокласична. Почетак XX века карактерише све већа сумња теоретичара (на пр. Marshall – а) да *laissez faire* доктрина може решити питања сиромаштва и да се на тој основи може постићи друштвено благостање. Појављују се први знаци да држава треба активно да учествује у економском животу, оно што ће Keynes да оствари.

Велика економска криза 1929. отворила је читав низ проблема и пред теоретичаре поставила потребу успостављања нове дијагнозе и проналажења нових путева, јер слободно тржиште није више могло да само по себи оствари макроравнотежу. Gunnar Myrdal у Шведској, Mihael Kalecki у Польској и John Keynes у Енглеској, независно један од другог су поставили нову дијагнозу капиталистичке привреде и предложили нове економске лекове.⁷ По најпознатијој личности Keynes-у и читав овај период се назива периодом кејнзијанске економије. Његове заслуге у превазилажењу Велике економске кризе су немерљиве. За његово име је везана целокупна модерна макроекономска теорија. Он је положио темеље теорији државног капитализма. Такође „оголио је циљ ‚прогреса‘ од моралистичких појмова друштвене користи“⁸ и својим поставкама омогућио стварање модерне развојне, профитерске економије.⁹

После II светског рата, неокласична школа се опоравила од кејнзијанске критике, прихватила потребу за државном интервенцијом у макроекономији, док је у ми-

кроекономији доктрина *laissez faire* задржала своју доминацију. Тако је настала „велика синтеза“, како је то назвао Paul Samuelson, водећи послератни економиста.¹⁰

Савремена западна култура¹¹ више нема граница. Први пут у историји за једну културу заиста можемо рећи, а да то није стилска фигура, да је васељенска, да се проширила на целу земаљску куглу. А главни њен носилац је економија. Она је најверније чедо те велике и значајне епохе, која траје још од XV века, Епохе просвећености.¹² Економија је канал преко кога су различита религиозна, философска и уопште духовна кретања Епохе просвећености нашла свој пут у свакидашњи живот. Философијом или уметношћу се релативно мали проценат људи бави, али свуда и на свим меридијанима људи на неки начин организују свој производњу, односно учествују у економским односима заједнице којој припадају. А када силом новца, са једне, и жељом за богатством, са друге стране, најчешће посредством своје елите, покушају да организују свој економски живот по моделу развијених друштава, они широм отварају врата не само једном специфичном облику производње, рецимо, већ целокупној култури, која у економији има свога носиоца. На многим просторима, укључујући и наш, то није довело до стварања државе „благостања“, већ до дубоке кризе културног идентитета. Посматрано из наше данашње трагичне перспективе, више од два века покушаја да се укључимо у модерне европске токове нису нам готово ништа донела (укључујући ту и период комунизма, који је такође изданак западних духовних кретања). Али ако говоримо о будућности и о неопходној интеграцији у светске токове, онда је потребно да сагледамо све позитивне, али и негативне стране тог процеса. Посебно се то односи на економска кре-

тања и уопште тржишну економију. Када се код нас говори о на пр. економским законима, онда они добијају карактеристике мита, само треба да их поштујемо и већ смо пред вратима благостања. Сигурно да њихово непоштовање доводи до ивице пропasti и глади, где се сада налазимо, али је исто тако сигурно да и њихово поштовање може да доведе до друге врсте диктатуре, наспрам садашње политичке, до економске, која није ни блажа ни лепша од садашње. Заправо, целокупни захтев за преиспитивањем савремене економије се састоји у неопходности једне мета-економије, тј. критичког приступа економским кретањима и циљевима са тачком ослонца изван саме економије,¹³ по речима апостола Павла „да искрством познате шта је добра и угодна и савршена воља Божија“.¹⁴

Дакле, ако говоримо о мета-економији, која би била православно обојена, запитајмо се шта је то што западну културу и савремену економију као њеног главног носиоца чини тако супериорном (бар до сада) у односу на традиционалне и локалне културе. Одговор је следећи: она у потпуности одговара „природном“ човеку и представља израз његових „природних“ стремљења и жеља. Философија природног права је успела. Данашњи човек, this new

barbarian,¹⁵ свесно или несвесно својим начином живота (културом) изражава следећу антропологију: човек је само природа и у свом делању тежи задовољењу својих инстинката и то пре свега самосигурности и самоодржања. Уз додатак психологије хедонизма имамо аксиолошке поставке савремене економије. „Од почетка, целокупан речник економиста је био презасићен поставкама философије природног права и касније, утилитаризма“¹⁶ при чему Myrdal сматра да је утилитаризам „енглески изданак философије природног права“.¹⁷ Није зато никакво чудо што се прва школа модерне политичке економије назива физиократском и која је „економском феномену давала смисао природног феномена“.¹⁸

Протођакон Зоран Крстић

(Наставак у следећем броју)

Напомене:

1. Види W. Sombart - *Der moderne Kapitalismus* - Band I, стр. 62
2. M. Weber - *Die protestantische Ethic und der Geist des Kapitalismus* – превод М. Г. Кунтратију, изд. Gutemberg, Атина 1984 стр. 51 и даље
3. Исто стр. 45
4. Види А. Драгићевић – *Лексикон Политичке економије* – Информатор, Загреб 1983. стр. 145
5. Др Мирољуб Лабус, др Драгутин Шошкић – *Основи Поли-*

тичке економије

– Номос Београд 1993. стр.6

6. *Лексикон...* стр. 588
7. Види *Основи...* стр. 27
8. Н. Гιανναράς – *Το πραγματικό και το φαντασιώες* отην Πολιτικη Οικονομια – изд. Δομος, Атина 1989. стр. 83
9. Види *Лексикон...* стр. 225, 226

10. Види *Основи...* стр. 31
11. Под културом подразумевамо свакидашњи начин живота, који неминовно почива на одређеној космотеорији, тј. има као подлогу одређену онтологију, без обзира да ли је носилац културе тога свестан или не.

12. Просвећеношћу смо назвали целокупну савремену културу због символику појма, који наговештава „буђење“ и „ослобађање“ човека од „мрака“ свих метафизичких идеја и садржи „нову“ антропологију и нову друштвену теорију, а не зато што тачно одсликава све сложене појаве и контраверзна духовна кретања уназад неколико векова. Мишљења смо да овај појам тек наговештава једну врло танку, али непрекидну нит, заједничку свим до-гађајима у претходним вековима.

13. Види Г. Μαντζαπιδης – *Χριστιανική ηθική* – изд. Πουρναράς Солун 1991. стр. 28,29

14. Рим, 12,2
15. Како то каже о. Серафим Rose у *Nihilism*, изд. St. Herman of Alaska Brotherhood, 1994. стр. 83

16. G. Myrdal – *Το πολιτικό οτίχειο* отην Οικονομική θεωρία – изд. Παπαζηόπης , Атина 1985. стр. 22

17. Исто стр. 22
18. Н. Гιανναράς – *Το πραγματικό και το φαντασιώες* отην Πολιτικη Οικονομια – изд. Δομος, Атина 1989. стр. 157

СЛУЖЕЊА, ПОСЕТЕ И ПРИЈЕМИ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ САВЕ ОД 5. ЈУНА ДО 16. АВГУСТА 1999. ГОДИНЕ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава изволео је:

5. јуна посетити храм Рождества Пресвете Богородице у Варварину, који је настрадао у бомбардовању, и одржати парастос погинуломprotoјереју-ставрофору Миливоју Ђирићу на варваринском гробљу; посетити храм Св. Саве у Крагујевцу;

12. јуна служити литургију у храму Св. оца Николаја манастира Јошанице и рукоположити Ивана Живковића, свршеног богослова у чин ћакона;

13. јуна служити литургију у храму Св. оца Николаја манастира Јошанице и рукоположити Ивана Живковића у чин презвитера; служити у храму Благовести манастира Дивостина опело protoјереју Миловану Благојевићу, умировљеном пароху бадњевачком;

14. јуна посетити храмове Св. кнеза Лазара

Косовског у Крагујевцу и Св. бесребреника Козме и Дамјана у Сипићу;

15. јуна посетити храм Св. Саве у Крагујевцу; присуствовати прослави Dana Војске Југославије у Шумарицама;

16. јуна примити Његово преосвештенство епископа осечкопољског и барањског Г. Лукијана и Његово преосвештенство епископа милешевског Г. Филарета;

17. јуна примити градоначелника Крагујевца г. Верољуба Стевановића;

20. јуна служити литургију у храму Успенија Пресвете Богородице манастира Денковца; посетити село Дулене у циљу одређивања места за нови храм; осветити темељ храма Св. праведног Лазара на Палилулском гробљу у Крагујевцу;

21. јуна учествовати на вечерњу у аранђеловачком храму Св. арх. Гаврила;

23. јуна председавати седницом епархијских фондова;

26. јуна служити заупокојену литургију и паастос монахињи Јелисавети у храму Св. оца Николаја манастира Никоље;

27. јуна учествовати у литургији у грошничком храму Св. апостола Петра и Павла; служити бденије у Саборном крагујевачком храму;

На Видовдан служити литургију у храму Св. кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу;

29. јуна одржати састанак са студентима теологије Епархије шумадијске; примити Његово преосвештенство епископа бачког Г. др Иринеја;

4. јула служити литургију у храму Св. арх. Гаврила у Секуричу; посетити храм у изградњи Св. кнеза Лазара Кодсовског у Белушићу; служити бденије у храму Ваведења Пресвете Богородице манастира Каленића;

5. јула служити литургију у храму Преподобне Анастасије – капели манастира Каленића;

6. јула служити заупокојену литургију и паастос блажене памјати епископу шабачком Максиму у храму Ваведења Пресвете Богородице манастира Каленића; крстити у храму Ваведења манастира Каленића Исидору Стевановић; служити помен на монашком гробљу манастира Каленића почившој братији и сестрама овог манастира; служити бденије у храму Ваведења манастира Каленића;

На Ивањдан служити литургију у храму Св. Јована Крститеља у Орашију поводом две хиљаде година од рођења Св. Јована; посетити храмове Вазнесења Господњег у Сували, Покрова Пресвете Богородице у Избеници и Преображења Господњег у Бачини;

8. јула посетити храм у изградњи Рођења Господа Исуса Христа у Рашевици, храм манастира Св. Николе у Својнову, храм у изградњи Силаска Св. Духа у Горњем Катуну, храм Рођења Пресвете Богородице у Варварину, храм манастира Св. Луке у Бошњанима, храм у изградњи Св. арх. Гаврила у Парцанима и храм Рођења Пресвете Богородице у Доњем Крчину;

11. јула служити бденије у Саборној крагујевачкој цркви;

На Петровдан служити литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

17. јула посетити Младеновац и одредити место за нови храм посвећен Благовестима; посетити манастир

Павловац и манастир Тресије у вези обнове манастира Кастаљана на Космају;

20. јула примити Његово преосвештенство епископа бачког Г. др Иринеја и Његово преосвештенство епископа браничевског Г. др Игњатија;

20–22. јула учествовати у раду Просветне комисије СПЦ у манастиру Каленићу;

23. јула служити литургију у храму Св. оца Николаја манастира Јошанице и одржати предавање полазницима школе духовне музике „Корнелију у спомен“ у Духовно–просветној установи Јошаница;

24. јула служити четрдесетодневни паастос и осветити надгробни споменик покојном Радомиру Вукојевићу у Ваљевској Каменици;

25. јула служити литургију у храму Богородице Тројеручице у Малим Пчелицама; крстити Томислава Пантића; служити бденије у храму Св. арх. Гаврила манастира Вољавче;

26. јула – на празник Св. арх. Гаврила служити литургију у истоименом храму манастира Вољавче; пререзати славски колач г. инж. Радиши Пљакићу, потпредседнику Епархијског савета;

1. августа служити литургију у храму Благовести манастира Дивостина; служити помен на гробу проф. др Љубомира Дурковића–Јакшића;

На Св. Илију служити литургију у храму у изградњи Св. пророка Илије у Гарашима; крстити Немању Гавrilovića; пререзати славски колач у храму Св. Илије у Трнави;

3. августа служити литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

5. августа примити Његово преосвештенство епископа осечкопољског и барањског Г. Лукијана;

6. августа примити Његово преосвештенство епископа rashko–prizenetskog G. dr Artemija;

7. августа посетити градилиште новог храма Благовести у Младеновцу;

8. августа служити литургију у Саборној крагујевачкој цркви и рукоположити Бранимира Товиловића, свршеног богослова, у чин ћакона;

9. августа служити литургију у храму Св. великомученика Пантелејмона у Крагујевцу и рукоположити ћакона Бранимира Товиловића у чин презвитера;

12. августа посетити рудничке манастире Петковицу, Благовештење, Вољавчу, Никоље и храм у изградњи Св. мироносица у Винчи крај Тополе;

13. августа учествовати у јутрењу и изношењу Часног крста, као и у водоосвећењу у Саборној крагујевачкој цркви;

14. августа служити литургију у Саборној крагујевачкој цркви и рукоположити Миломира Васиљевића, свршеног богослова у чин ћакона;

15. августа осветити великом освећењем нову капелу Св. архијакона Стефана у манастиру Никоље, служити литургију, и рукоположити ћакона Миломира Васиљевића у чин презвитера, а Небојшу Стевића, студента теологије у чин ћакона;

16. августа служити заупокојену литургију и паастос блаженопочившем краљу Петру I Карађорђевићу у храму Св. великомученика Георгија – задужбини династије Карађорђевић на Оplenцу и рукоположити ћакона Небојшу Стевића у чин претвitera.

СВАКОДНЕВНА МОЛИТВА КНЕЗА МИЛОША ОБРЕНОВИЋА

„Милошева побожност била је чудновата. Нико од њега није поправио вишет цркава у Србији, он је тражио да се црквени обреди тачно врше, да се постови држе, ручак и вечеру, легање и устајање и уопште сваки посао почињао је молитвом; с друге стране он је лично терао шегу с поповима, с црквеним тајнама, као што је Амицино венчање, и уопште с црквеним стварима. У цркву је Милош ишао сваке недеље и сваког празника; улазио је у цркву пре почетка и одстајао би службу до краја. Али ако би поп, који не зна Милошеве навике, хтео да служба испадне што свечанија и отезао певање Милош би га гласно псовао као да није у цркви.“¹

Захваљујући Милану Ђ. Милићевићу² наша историографија³ забележила је молитву коју је кнез Милош Обреновић изговарао сваког јутра у најчешћој соби, званој Богољубља: „Свеђу пред иконом палио је сам. То радећи он се обично крстио и говорио почетке од молитве. Момак би му принео кадионицу са жаром, на коју би Милош спустио грумен тамњана, па би примио кадионицу те окадио икону, свеђу, себе, сву собу, и оне који су ту (обично само који од млађих). Из тога би кадионицу пружио момку, који се...на прстима удаљи, као и сви други ако их је ту било. Оставши сам...Милош би се узео крстити и молити...овако:

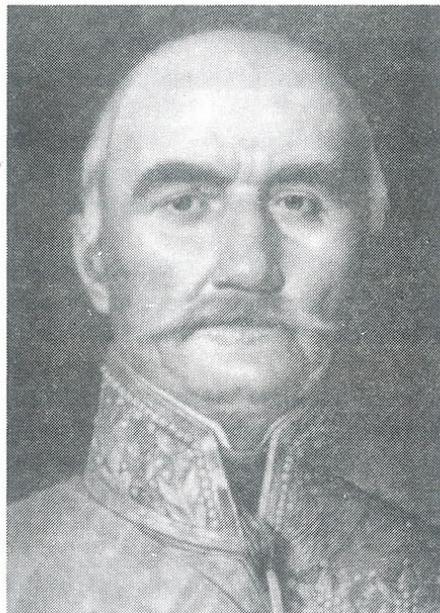
Ва име оца и сина, и светога духа. Амин (трипут).

Боже, и данашњи красни данче, јутрошње јутарце, и јарко сунашће,

помилуј мене грешнога.

Свеци Божји, који сте у Господа Бога свети, вама се молим и поклоним, молите Бога за мене грешнога. Свети Петре, Павле апостоле, Марко и Матије, Луко и Јоване - четири ступа јеванђелиста који држите небо и земљу, свима

се молим и поклоним, молите Господа Бога за мене грешнога. Свети оче Николаје, путниче, чудотворче, моје крсно име, помози ми: на путу, на суду, на тамној ноћи, на чарној гори, на мутној води, на уранку, на подранку, на белом данку, и на сваком страшном месту. Свети шестокрили Аранђеле Михаило, сакрили ме твојим крилом, одбрани ме од сваке

Кнез Милош

муке и ђавоље области. Свети Јоване Крститељу, Свети Ђорђе великомучениче, свети Димитрије, Свети преподобни оче Андреја, Свети првомучениче Стеване, Свети Василије, Свети Теодоре, и вама се молим и поклоним, молите милостивога Бога за мене грешнога. Свети Илија, Свети Пантелија, сви у Бога свеци, Божји угодници, који сте код Господа Бога: Свети анђели, аранђели, пророци, мученици, апостоли, вама се молим и поклоним, молите Господа Бога, милостивога творца небескога, за мене грешнога. Свемогући, истинити, многомилостиви Саваоте, саздатељу, творче небески, који си и мене створио, управи ме правим путем, научи ме творити вољу

твоју, к теби прибегох, не дај смрти без покајања, спомени се у царству небеском и мене грешнога. Сахрани ме, Господе Боже, убоштине, сиромаштине, беде, мусаведе видовне и невидовне, тешкога дуга, невернога друга, тешкога болјезана и ђавољега умождана, турске силе и братске пизме, сахрани ме Боже, сваке муке ђавоље области. Господе, Господе, многомилостиван јеси, подаруј ме добрым здрављем, добром срећом, срећом и напретком, дугим веком, подаруј ми срећне данке, лаке ноћи, од Бога помоћи, подаруј ми свако добро за много, окрепи ме, освети ме, омудри ме, и ослободи ме, не одрини, не заборави, не прогњеви се, не уцвели раба својега.

Свети Боже (трипут), Господе помилуј (дванаест пута), Оченаш (сав).

Часни крсте, часни посте, благи Ристе, Исусе Христе, сине Божји, помилуј мене грешнога. Милостиван јеси Господе: укроти и ублажи царево срце, милостиво на мене грешнога. Молитава и светих отаца. Простите оци свети и благословите. Бог да прости учитеља и родитеље.

Валим те и благодарим, Боже (трипут) који си ме извео из тамне ноћи мудра, бодра, чиста и разумна. Боже ми услиши молитву и прости сагрешенија; прими молитву моју.“⁴

Л. М.

Напомене:

1. Мих. Гавrilović, **Милош Обреновић II**, (1821–1826), Београд 1909, 660–661.

2. **Кнез Милош у причама**, Нова збирка, Београд 1900, 21.

3. Мих. Гавrilović, **Милош Обреновић II**, 701–703, Драг. Страњаковић, **Кнез Милош према вери и цркви**, Гласник, Службени лист СПЦ, XLI, 1960, бр. 10, 262–263.

4. Цитирано према Мих. Гавrilovićу, 701–703.

ОПРАВКА ТОПОЛСКЕ ЦРКВЕ, 1837. ГОДИНЕ

Утврђено је да су Тополци већ 1814. оспособили свој храм за парохијске потребе, и то врло брзо после пропасти Устанка и паљења цркве од Турака, коју је Карађорђе грађевински завршио 1811, а Петар Николајевић Молер осликао (олтарски простор и кубе) у јулу 1813. Литература је сагласна и да до праве обнове задужбине Карађорђеве долази под владом кнеза Александра Карађорђевића, када 1846. Димитрије Аврамовић слика иконостас.¹

Међутим, постоје вести, да су током 1837. сами мештани имали идеју, да цркву, „која је такојако опала“, поправе. Тако, 16. септембра 1837. митроплит српски Петар Јовановић, у име Консисторије, тражи од кнеза Милоша Обреновића дозволу да Тополци међу собом прикупљају новац за трошак обнове: „Јереј Обрад Георгијевић, намесник тополски, представио је Консисторији да је радо общество тополско Цркву у Тополи, која је такојако опала да ју је нуждно прекрити и омазати, ову поправку о свом трошку учинити, и поред тога и темпло ново, које оскудева, сградити дати, па да је тога ради, намисливши порезати се, и нешто новца – око 50 талира – скupило, но будући да нема дозволенија к извершенију овог међусобног пореза: то се посредством поменутог наместника Консисторији обраћа, да она ствар ову Вашој Светлости представи, и како одбреније за речену оправку, тако и нарочито нуждно дозволеније за порезивање по жељи общества издејствује.

Налазећи Консисторија по изјављеном јој состојанију предпоменуте Цркве изложено прошеније общества упутно, долази таково Вашој Светлости покорнејше представити, стим од своје стране умоленијем, да би благоволили дозволити и нуждну наредбу учинити дати, да се потребни на оно к ползи Цркве клонећи се богоугодно дело у парохии и Цркви тополској принадлежећој пореже, како би се такови за раније скупити, и вишеречено поправљеније будућега лета благовремено зачети могло.²

На ову молбу, која је у Крагујевац стигла 28. септембра, сагласност је у Кнежевој канцеларији дата 9. октобра: „Одобравајући представљеније Консисторије од 16. септ. № 553. да се дозволи

пароцијанима парохије тополске порезати се к намеренију препокрти и омазати Цркву, и начинити у њој темпло, прикључавамо овде објављеније, од данашњег и исте нумере, коим ово дозвољеније издајемо, с препоруком на Консисторију да она ово објављеније пароху тополском пошље, с упуствованијем, да он с тутором црковним понуди народ парохије своје к доброхотному дејанију на речено богоугодно дело, па ко што усердствује.“³ Поменуто **Објављеније за тополску цркву** служило би као доказ да се власт не прозиви скупљању додатног пореза. Тражење непосредне кнежеве сагласности за оправку тополске цркве може да значи како и црква и народ знају да Обреновић има посебан однос према Карађорђевој престоници. Међутим, ни овом приликом тадашњи властодржац није био нетактичан, што се види на крају **Објављенија**: „...па ко од благочестиви парохијана што к овому богоугодному намеренију усрдствовати узхте, свободно му је усрдствовати тако, да никаква власт ово препјасрвовати не може.“⁴

Не види се колико је новца прикупљено интерним порезом и да ли је наредне године он трошен за оправку цркве, или је све одложено за повољнија времена, када Обреновић замењује Карађорђев син Александар, који ће насељу под Оplenцом придавати знатно већи значај.

Н. Јованчевић

Напомене:

1. Б. Вујовић, **Уметност обновљене Србије 1791-1848**, Београд 1986, 99

2. Аепк и митрополит сербски Петар Јовановић и секретар Владислав Стојадиновић Милошу Обреновићу књазу Сербском, № 553, 16. септемврија 1837. у Београду, Архив Србије, Канцеларија књажеска, XXXV, 488.

3. Канцеларија књажеска Консисторији Митрополије Књажства сербског, BN 4013, 9. октобрија 1837. у Крагујевцу, АС, КК, XXXV, 488.

4. Канцеларија књажеска: **Објављеније за тополску цркву**, К . BN 4013, 9. октобрија 1837. у Крагујевцу, АС, КК, XXXV, 489.

„КАЛЕНИЋ“ ОБЈАВИО „СИМФОНИЈУ“

Крајем августа међу нама се појавила „Симфонија“, својеврсни библијски речник у којем су по азбучном реду поређане поједине речи, при чему је код сваке назначено место или места где се она налази у Светом писму. Ово издање укључује све канонске књиге и Старог и Новог завета

и једно је од најкомплетнијих уопште. „Симфонија“ коју објављује „Каленић“ фототипија је другог издања (Санкт Петербург 1911). Она је састављена по руској Библији и први пут штампана 1900. године са благословом Св. синода Руске православне цркве у редакцији „Странника“ („Ходочасни-

ка“). Плод је великог знања и труда, о чему говори и број страна (1671).

Ђакон Рајко Д. Стефановић, у краћем предговору, између осталог каже: „Појављивање овог дела данас у Српској православној цркви треба да послужи као путоказ и прва помоћ у нашој сиромашној ли-

тератури за библијска истраживања. А како прва помоћ само ублажава тегобе сиромаха, од ове књиге не може се очекивати да реши проблем који имамо. Напротив руска „Симфонија“ међу нама има задатак да подстакне наше богослове да је преведу на српски, а након тога, већим трудом него до сада дају слич-

но дело, у које би била укључена новија сазнања ове врсте. Прво издање било је намењено свештеницима—проповедницима, вероучитељима, мисионарима и свим љубитељима речи Божије. Поред њих ова књига ће сигурно наћи кориснике у нашим богословијама и на Богословском факултету, као и међу научни-

цима – историчарима књижевности и уметности, издавачима стarih рукописа, специјалистима за иконографију и химнографију.“

„Симфонија“ је штампана у новосадској штампарији „Будућност“, која је показала велико разумевање за овај пројекат.

Л. М.

УСНУО У ГОСПОДУ ПРОТОЈЕРЕЈ МИЛОВАН БЛАГОЈЕВИЋ

Дана 11. јуна 1999. године уснуо је у Господуprotoјереј Милован Благојевић, умировљени парох бадњевачки у Архијерејском намесништву лепеничком. Почивши прота Милован рођен је 1907. године у селу Поскурице код Крагујевца, у патријархалној породици. У родном месту је завршио основну школу. Нижу гимназију похађа у Крагујевцу. Свршивши малу матуру, млади Милован опредељује се за свештенички позив, да служи Богу и своме роду. Тако се уписује у шесторазредну призренску богословско-учитељску школу, коју завршава са одличним успехом.

Новорукоположени свештеник Милован, 1937, прима парохијску дужност у Доњој Сабанти, на којој остаје само годину дана. Већ 1938. прелази у Крагујевац за вероучитеља. На овој дужности о. Милован остаје до 1947. године, када је веронаука, од нове власти, избачена из наших школа. И он, као и многи

вероучитељи, остаје на улици, без хлеба. Српска православна црква, која је из Другог светског рата изашла као велики мученик и рањеник, настојала је да сваком вероучитељу обезбеди службу и парче хлеба, колико је то било могуће у тим претешким временима, јер је и сама тзв. аграрном реформом остала без своје вековне имовине. Србија је морала у то време да прихвати и бројне свештенике који су избегли поколь у Хрватској.

Тако је млади свештеник Милован примио парохију у Бадњевцу, у којој је остао све до одласка у мировину, 1978. године. За свој пастирски труд на Њиви Господњој одликован је чином protoјереја. После пензионисања protа Милован Благојевић настанио се у Крагујевцу. По природи врло интелигентан, protа Милован се са књигом дружио све до kraja живота.

Последње дане овогемаљског живота protа Мило-

ван је, после лечења у крагујевачкој болници, провео у својим Поскурицама, у дому где је рођен.

Опело над почившим protом Милованом извршио је његово преосвештенство епископ шумадијски Господин dr Сава, 13. јуна, у манастирском храму у Дивостину, уз саслужење тридесет свештеника и три ђакона. После прочитаног првог јеванђеља, од protе Милована опростио се protoјереј-ставрофор Милутин Петровић, архијерејски намесник лепенички. У свом опроштајном говору protа Милутин је изнео живот protе Милована, његов пут од рођења до пресељења у вечност. Прота Милован је сахрањен на гробљу у Поскурицама.

Нека је блажен покој души protе Милована и нека му је већан помен међу нама. Бог да му души прости.

Драгослав M. Степковић,
protoјереј-ставрофор

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, благоизволео је у периоду од 1. јуна до 16. августа 1999. године:

ОСВЕТИТИ:

- Темељ храма Светог и праведног Лазара у Крагујевцу, 20. јуна 1999. године;
- Нову капелу Светог архијакона Стефана у манастиру Никољу на Руднику, 15. августа 1999. године;

РУКОПОЛОЖИТИ:

- Ивана Живковића, свршеног богослова, у чин ћакона 12. јуна 1999. године у храму Светог оца Николаја манастира Јошанице, а у чин презвитера 13. јуна 1999. године у истом храму (Е. бр. 441/99)
- Бранимира Товиловића, свршеног богослова, у чин ћакона 8. августа 1999. године у Свето-успенском саборном храму у Крагујевцу, а у чин презвитера 9. августа у храму Светог великомученика Пантелејмона у Станову (Е. бр. 697/99)
- Миломира Васильевића, свршеног богослова у чин ћакона 14. августа 1999. године у Свето-успенском саборном храму у Крагујевцу, а у чин презвитера 15. августа 1999. године у новоосвећеној капели Светог архијакона Стефана манастира Никоља на Руднику (Е. бр. 704/99)
- Небојшу Стевића, студента теологије, у чин ћакона 15. августа у новоосвећеној капели Светог архијакона Стефана манастира Никоља на Руднику, а у чин презвитера 16. августа 1999. године у храму Светог великомученика Георгија на Опленцу у Тополи (Е. бр. 705/99)

РУКОПРОИЗВЕСТИ ЗА ЧТЕЦА:

- Бориса Милосављевића, студента теологије из Јагодине (Е. бр. 439/99)
- Дејана Ђорђевића, студента теологије из Јагодине (Е. бр. 440/99)
- Срећка Милошевића, ученика Богословије из Кусатка (Е. бр. 529/99)

- Бранислава Јоцића, ученика Богословије из Варварина (Е. бр. 552/99)

- Бранка Ђорђевића, ученика Богословије из Опарића (Е. бр. 553/99)

- Милоша Митровића, ученика Богословије из Баточине (Е. бр. 726/99)

ОДЛИКОВАТИ

Чином игуманије

- Монахињу Евдокију (Недић), старешину манастира Никоља на Руднику (Е. бр. 725/99)

ПРЕМЕСТИТИ ПО МОЛБИ

- Јереја Дарка Булатовића, привременог пароха парцанског, Архијерејско намесништво темнићко, за привременог пароха Друге парохије варваринске у Варварину, Архијерејско намесништво темнићко (Е. бр. 579/99)

ПОСТАВИТИ:

- Јереја Александра Бороту, привременог пароха Друге парохије при храму Свете Тројице у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко, за старешину храма Светог и праведног Лазара на Палилулском гробљу у Крагујевцу (Е. бр. 500/99)

- Новорукопложеног јереја Радивоја Стојадиновића, за привременог пароха сипићког у Сипићу, Архијерејско намесништво лепеничко (Е. бр. 505/99)

- Новорукопложеног јереја Ивана Живковића, за привременог пароха рудовачког у Рудовцима, Архијерејско намесништво колубарско-посавско (Е. бр. 521/99)

- Протонамесника Љубомира Радића, бившег пароха кнежевовиноградског, Епархија осечко-польска и барањска, за привременог пароха парцанског у Парцанима, Архијерејско намесништво темнићко (Е. бр. 580/99)

ПОВЕРИТИ У ОПСЛУЖИВАЊЕ

Протојереју-ставрофору Милутину Петровићу,

умировљеном пароху, упражњену парохију Прву баточинску, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е.бр. 489/99)

РАЗРЕШИТИ:

– Протојереја–ставрофора Милутина Петровића, привременог пароха првог баточинског Архијерејско намесништво крагујевачко, дужности активног пароха (Е. бр. 486/99)

– Протојереја Станисава Митровића, умировљеног пароха, дужности даљег опслуживања парохије рудовачке у Рудовцима, Архијерејско намесништво колубарско–посавско (Е. бр. 520/99)

– Јереја Ђорђа Радишића, привременог пароха винчанској, Архијерејско намесништво опленачко, свих обавеза према храму Рождества Пресвете Богородице у Тополи, Архијерејско намесништво опленачко (Е. бр. 530/99)

– Братство Светоуспенског храма у Варварину, Архијерејско намесништво темнићко, дужности даљег опслуживања парохије Друге варваринске у Варварину, Архијерејско намесништво темнићко (Е. бр. 578/99)

ПРИМИТИ У СВЕЗУ КЛИРА:

– протонамесника Љубомира Радића, бившег пароха кнежевовиноградског из Епархије осечкопольске и барањске (Е. бр. 4/99)

– Небојшу Стевића, студента теологије из Врњачке Бање из Епархије жичке (Е. бр. 555/99)

– Бранимира Товиловића, свршеног богослова из Српског Брода из Епархије осечкопольске и барањске (Е. бр. 685/99)

ПОДЕЛИТИ КОНАЧНИ КАНОНСКИ ОТПУСТ

– Горану Миловановићу, дипломираним теологу из Јагодине за Епархију бачку (Е. бр. 630/99)

ЗАВРШИЛИ БОГОСЛОВИЈУ:

– Ненад Марковић из Крагујевца
– Дејан Шишковић из Лапова
– Зоран Ивановић из Шапца

ПРИМИТИ У ПРВИ РАЗРЕД БОГОСЛОВИЈЕ:

– Предрага Обровића из Крагујевца (Е.бр. 531/99)

– Владимира Марковића из Неменикућа (Е.бр. 532/99)

– Марка Стевановића из Мале Иванче (Е.бр. 533/99)

– Милоша Пешића из Бачине (Е.бр. 534/99)
– Сашу Миленовића из Смедеревске Паланке (Е.бр. 535/99)

– Душана Трифуновића из Крагујевца (Е.бр. 536/99)

– Горана Јовановића из Крагујевца (Е.бр. 537/99)

– Милоша Ждralића из Аранђеловца (Е.бр. 538/99)

– Топлицу Пискулића из Крагујевца (Е.бр. 539/99)

– Николу Пантића из Велике Сугубине (Е.бр. 540/99)

– Николу Илића из Грошнице (Е.бр. 541/99)
– Небојшу Петровића из Рабровца (Е.бр. 703/99)

– Владана Станисављевића из Рабровца (Е.бр. 545/99)

– Милана Бањца из Истока (Е.бр. 546/99)
– Божидара Васильевића из Рајковца (Е.бр. 547/99)

– Бојана Милковановића из Раче (Е.бр. 548/99)

– Ивана Радомировића из Крагујевца (Е.бр. 549/99)

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА ИНСТИТУТ БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА:

– Срђану Станковићу из Крагујевца (Е. бр. 434/99)

– Оливеру Беговићу из Крагујевца (Е. бр. 435/99)

– Оливери Николић из Јагодине (Е. бр. 438/99)
– Саши Благојевићу из Јагодине (Е. бр. 582/99)

– Далибору Новаковићу из Смедеревске Паланке (Е. бр. 653/99)

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ:

– Милошу Јелићу из Смедеревске Паланке (Е. бр. 406/99)

– Дарку Гајићу из Смедеревске Паланке (Е. бр. 407/99)

– Ивици Стојковићу из Смедеревске Паланке (Е. бр. 408/99)

– Ненаду Беговићу из Аранђеловца (Е. бр. 436/99)

– Јереју Горану Гајићу из Доњег Крчина (Е. бр. 442/99)

– Ивану Марковићу из Аранђеловца (Е. бр. 443/99)

– Ивану Антонијевићу из Крагујевца (Е. бр. 460/99)

– Горану Савићу из Крагујевца (Е. бр. 467/99)
– Ненаду Марковићу из Крагујевца (Е. бр. 471/99)

– Дејану Шишковићу из Лапова (Е. бр. 556/99)
– Славку Пантелићу из Крагујевца (Е. бр. 584/99)

ПЕНЗИОНИСАТИ

– Протојереја–ставрофора Милутина Петровића, привременог пароха првог баточинског Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 486/99)

УПОКООЈИО СЕ У ГОСПОДУ

– Протојереј Милован Благојевић, умировљени парох, 11. јуна 1999. године

Каленић

Година – XXI

Број – 4 (125)/1999

Издавач – Српска православна епархија
шумадијска

Излази шест пута годишње

Уређује Одбор

Главни и одговорни уредник – Драгослав
Степковић

Заменик главног и одговорног уредника –
Негослав Јованчевић

Уредништво и администрација –
„Каленић“, 34000 Крагујевац,
Крагујевачког октобра 67

Телефон – 034/332 642

E-mail: spckrag@infosky.net

Штампа – Stillart, Нови Београд,
Алексе Дундића 10

Тираж – 3700 примерака

